

Укрепване на правото на справедлив съдебен процес на заподозрените или обвинените в престъпление лица (FAIR)

www.projectfair.eu

Наръчник с добри практики

Проектът се осъществява с подкрепата на програма „Правосъдие“ (2014-2020) на Европейската комисия в рамките на договор №802040. Съдържанието на този наръчник представлява само и

Абревиатура на проекта: FAIR

Заглавие на проекта: Укрепване на правото на справедлив съдебен процес на заподозрените или обвинените в престъпление лица

Номер на договора No.: 802040

Покана за представяне на проектно предложение: JUST-JACC-AG-2017

Тема: Средства за подкрепа на транснационални проекти за укрепване правата на лица, заподозрени или обвинени в престъпление, и правата на жертвите на престъпления

Описание на проекта: През 2009 г. Съветът на правосъдието на Европейския съюз прие пътна карта за процесуалните права. Документът предложи законодателни мерки за подобряване на процесуалните права на лицата, заподозрени или обвинени в престъпление. Основната цел на FAIR е да разработи многоезичен информационен инструмент, който да запознае лицата, заподозрени или обвинени в престъпление, с естеството на техните процесуални права.

Партньори в проекта: Виенски център за обществена сигурност, www.vicesse.eu (Австрия) (координатор), Фондация Право и Интернет, www.netlaw.bg (България), Център за изследвания на сигурността, www.kemea.gr (Гърция), Група за правата на малцинствата Европа, www.minorityrights.org (Унгария).

Контакт по проекта: Арам Бажалан (Виенски център за обществена сигурност), aram.bajalan@vicesse.eu

Дата на стартиране: 01/10/18

Продължителност: 24 месеца

Уебсайт: www.projectfair.eu

Съдържание:

АБРЕВИАТУРИ.....	6
Раздел 1: ДОБРИ ПРАКТИКИ	9
1.1. ОПРЕДЕЛЕНИЕ ЗА „ДОБРИ ПРАКТИКИ“	9
1.2. ВОДЕЩИ ПРИНЦИПИ	9
1.2.1. ПРОЦЕСУАЛНИ ГАРАНЦИИ.....	9
1.2.2 СЪОТВЕТСТВИЕ С МИНИМАЛНИТЕ СТАНДАРТИ.....	9
1.2.3. МНОГООБРАЗИЕ.....	9
1.2.4. РАВНОПОСТАВЕНОСТ И НЕДОПУСКАНЕ НА ДИСКРИМИНАЦИЯ	9
1.2.5. ДОСТЪПНОСТ	10
1.2.6. ИНДИВИДУАЛНОСТ	10
1.3. КРИТЕРИИ ЗА ИДЕНТИФИКАЦИЯ НА ДОБРИТЕ ПРАКТИКИ	10
1.3.1 ПРАВНА РАМКА	10
1.3.2 ДОСЪДЕБНО ПРОИЗВОДСТВО	10
1.3.3. СЪДЕБНО ПРОИЗВОДСТВО.....	12
1.3.4. ОБУЧЕНИЯ ЗА ПРАКТИКУВАЩИТЕ НАКАЗАТЕЛНО ПРАВО И ПРОЦЕС.....	12
1.3.5. СЪБИРАНЕ И ОЦЕНКА НА ДАННИ.....	12
1.4. ИДЕНТИФИЦИРАНИТЕ ПРИМЕРИ НА ДОБРИ ПРАКТИКИ	12
1.4.1. ДОСЪДЕБНО ПРОИЗВОДСТВО.....	12
1.4.2. СЪДЕБЕН ПРОЦЕС	13
1.4.3. СРЕДСТВА ЗА ПРАВНА ЗАЩИТА.....	14
1.4.4. ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ.....	14
Раздел 2: СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ	15
2.1. ДИРЕКТИВА (ЕС) 2016/343 ОТНОСНО УКРЕПВАНЕТО НА НЯКОИ АСПЕКТИ НА ПРЕЗУМПЦИЯТА ЗА НЕВИНОВНОСТ И НА ПРАВОТО НА ЛИЦАТА ДА ПРИСЪСТВАТ НА СЪДЕБНИЯ ПРОЦЕС В НАКАЗАТЕЛНОТО ПРОИЗВОДСТВО.....	15
2.1.1. ТРАНСПОНИРАНЕ	15
2.1.2. ПУБЛИЧНИ ИЗЯВЛЕНИЯ ЗА ВИНА.....	15
2.1.3. ПРЕДСТАВЯНЕ НА ОБВИНЕНИТЕ ЛИЦА	15
2.1.4. ТЕЖЕСТ НА ДОКАЗВАНЕ	15
2.1.5. ПРАВО ДА СЕ ЗАПАЗИ МЪЛЧАНИЕ	15
2.1.6. ПРАВОТО НА ЛИЦАТА ДА ПРИСЪСТВАТ	15
2.1.7. ЗАДОЧНИ СЪДЕБНИ ПРОЦЕСИ.....	16
2.1.8. ИНФОРМАЦИЯ ЗА ПРАВОТО НА НОВ СЪДЕБЕН ПРОЦЕС	16
2.1.9. ЗАОБИКАЛЯНЕ НА ПРЕЗУМПЦИЯТА ЗА НЕВИНОВНОСТ	16
2.1.10. ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА.....	16
2.2. ДИРЕКТИВА (ЕС) 2010/64 ОТНОСНО ПРАВОТО НА УСТЕН И ПИСМЕН ПРЕВОД В НАКАЗАТЕЛНОТО ПРОИЗВОДСТВО.....	18
2.2.1 ТРАНСПОНИРАНЕ.....	18

2.2.2 ПРАВО НА ПРЕВОД.....	18
2.2.3 ДОСТЪП ДО ПРЕВОД.....	18
2.2.4 АЛТЕРНАТИВНИ МЕРКИ	18
2.2.5 ПРОЦЕДУРИ ПРИ ЕВРОПЕЙСКА ЗАПОВЕД ЗА АРЕСТ	18
2.2.6 КАЧЕСТВО НА ПРЕВОДА.....	18
2.2.7 ПИСМЕН ПРЕВОД НА ДОКУМЕНТИ ПО ДЕЛАТА.....	19
2.2.8 УСТЕН ПРЕВОД.....	19
2.2.9 ОТКАЗ ОТ ПРАВО НА ПРЕВОД.....	19
2.2.10 СЪХРАНЕНИЕ НА АРХИВНИ ДОКУМЕНТИ	19
2.2.11 ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА	19
2.3. ДИРЕКТИВА (ЕС) 2016/1919 НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА ОТ 26 ОКТОМВРИ 2016 ГОДИНА ОТНОСНО ПРАВНАТА ПОМОЩ ЗА ЗАПОДОЗРЕНИ И ОБВИНЯЕМИ В РАМКИТЕ НА НАКАЗАТЕЛНОТО ПРОИЗВОДСТВО И ЗА ИСКАНЕ ЗА ПРЕДАВАНЕ ЛИЦА В РАМКИТЕ НА ПРОИЗВОДСТВОТО ПО ЕВРОПЕЙСКА ЗАПОВЕД ЗА АРЕСТ	20
2.3.1 ТРАНСПОНИРАНЕ.....	20
2.3.2 ПРАВНА ПОМОЩ	20
2.3.3 ПРОВЕРКА НА СРЕДСТВА.....	20
2.3.4 ПРОВЕРКА НА ЦЕЛЕСЪОБРАЗНОСТ	20
2.3.5 ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ПРАВНА ПОМОЩ В КРИМИНАЛНИ ПРОИЗВОДСТВА.....	20
2.3.6 ПРОЦЕДУРИ ПРИ ЕВРОПЕЙСКА ЗАПОВЕД ЗА АРЕСТ	21
2.3.7 КАЧЕСТВО НА ПРАВНА ПОМОЩ.....	21
2.3.8 ОБУЧЕНИЕ.....	21
2.3.9 ЗАМЯНА НА АДВОКАТИ, ПРЕДОСТАВЯЩИ ПРАВНА ПОМОЩ.....	21
2.3.10 СРЕДСТВА ЗА ЗАЩИТА	21
2.3.11 ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА	21
2.4. ДИРЕКТИВА 2013/48/ЕС НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА ОТ 22 ОКТОМВРИ 2013 ГОДИНА ОТНОСНО ПРАВОТО НА ДОСТЪП ДО АДВОКАТ В НАКАЗАТЕЛНОТО ПРОИЗВОДСТВО И В ПРОИЗВОДСТВОТО ПО ЕВРОПЕЙСКА ЗАПОВЕД ЗА АРЕСТ И ОТНОСНО ПРАВОТО НА УВЕДОМЯВАНЕ НА ТРЕТО ЛИЦЕ ПРИ ЗАДЪРЖАНЕ И НА ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА ВРЪЗКА С ТРЕТИ ЛИЦА И КОНСУЛСКИ ОРГАНИ ПРЕЗ ПЕРИОДА НА ЗАДЪРЖАНЕ.....	22
2.4.1 ТРАНСПОНИРАНЕ.....	22
2.4.2 ДОСТЪП ДО АДВОКАТ.....	22
2.4.3 ПОВЕРИТЕЛНОСТ.....	22
2.4.4 ПРИСЪСТВИЕТО НА АДВОКАТ ПО ВРЕМЕ НА РАЗПИТ.....	22
2.4.5 ЧАСТИЧНИ ОГРАНИЧЕНИЯ НА ПРАВАТА	24
2.4.6 ПРАВО НА КОМУНИКАЦИЯ С ТРЕТА ЛИЦА ПРИ ЗАДЪРЖАНЕ	24
2.4.7 КОМУНИКАЦИЯ С КОНСУЛСКИ ОРГАНИ ПРИ ЗАДЪРЖАНЕ	24
2.4.8 ОТКАЗ ОТ ПРАВОТО НА ЗАЩИТНИК.....	24
2.4.9 ПРОЦЕДУРИ ПРИ ЕВРОПЕЙСКА ЗАПОВЕД ЗА АРЕСТ	25
2.4.10 ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА.....	25
2.5. ДИРЕКТИВА 2012/13 ОТНОСНО ПРАВОТО НА ИНФОРМАЦИЯ В НАКАЗАТЕЛНОТО ПРОИЗВОДСТВО	26

2.5.1 ТРАНСПОНИРАНЕ.....	26
2.5.2 ИНФОРМИРАНЕ ОТНОСНО ПРОЦЕСУАЛНИ ПРАВА.....	26
2.5.3 ДЕКЛАРАЦИЯ ЗА ПРАВАТА	26
2.5.4 ПРОЦЕДУРИ ПРИ ЕВРОПЕЙСКА ЗАПОВЕД ЗА АРЕСТ	26
2.5.5 ПРАВО НА ДОСТЪП ДО МАТЕРИАЛИТЕ НА ДЕЛОТО	27
2.5.6 СРЕДСТВА ЗА ЗАЩИТА	27
2.5.7 ОБУЧЕНИЕ	27
2.6. ДИРЕКТИВА (ЕС) 2016/800 НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА ОТ 11 МАЙ 2016 ГОДИНА ОТНОСНО ПРОЦЕСУАЛНИТЕ ГАРАНЦИИ ЗА ДЕЦАТА, КОИТО СА ЗАПОДОЗРЕНИ ИЛИ ОБВИНЯЕМИ В РАМКИТЕ НА НАКАЗАТЕЛНОТО ПРОИЗВОДСТВО.....	27
2.6.1 ТРАНСПОНИРАНЕ.....	27
2.6.2 ВЪЗНИКВАНЕ НА НАКАЗАТЕЛНА ОТГОВОРНОСТ	27
2.6.3 ПРАВО НА ИНФОРМАЦИЯ.....	29
2.6.4 ПРАВО НА ДОСТЪП ДО АДВОКАТ	29
2.6.6 МЕДИЦИНСКИ ПРЕГЛЕД	29
2.6.7 ЗАДЪРЖАНЕ.....	31
2.6.8 НАВРЕМЕННО И НАДЛЕЖНО РАЗГЛЕЖАНЕ	31
2.6.9 ПРИСЪСТВИЕ НА НОСИТЕЛЯ НА РОДИТЕЛСКА ОТГОВОРНОСТ	31
2.6.10 ПРАВО НА ПРИСЪСТВИЕ И УЧАСТИЕ В СЪДЕБНИЯ ПРОЦЕС.....	31
2.6.11 АЛТЕРНАТИВНИ МЕРКИ	31
2.6.12 АУДИО-ВИЗУАЛНО ЗАПИСВАНЕ	31
2.6.13 ОБУЧЕНИЯ.....	32
2.6.14 РАЗХОДИ	32
2.6.15 ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА.....	32
Раздел 3: ПРЕПОРЪКИ.....	33
3.1 ПОЛИЦИЯ	33
3.2 ПРОКУРАТУРА	35
3.3 СЪД.....	37
3.4 АДВОКАТУРА.....	39

Д	Доклад
ЕЗА	Европейска заповед за арест
ЕК	Европейска комисия
ЕКПЧ	Европейската конвенция за правата на човека
ЕС	Европейски съюз
ЕСПЧ	Европейския съд по правата на човека
ИКТ	Информационни и комуникационни технологии
НИПЧ	Национални институции за правата на човека
НМП	Национален механизъм за превенция
РП	Работен пакет

Наръчникът с добри практики FAIR цели да предостави на практикуващите в областта на наказателния процес, по-специално полицаи, прокурори, съдии и адвокати, препоръки, които са полезни за тяхната ежедневна работа, за да се подобри съдебния процес за лицата, които са заподозрени¹ или обвинени в извършването на престъпление. Освен това, текущият наръчник включва точни и актуални познания относно приложението на шест директиви на Европейския съюз (процесуална карта) в Австрия, България, Гърция и Унгария, както и за практическите проблеми на властите и обвинените в извършването на престъпления лица.

Основан върху предишни проучвания, извършени в рамките на проекта през периода от януари до март 2019 г., Наръчникът с добри практики FAIR представя данни и релевантна информация, които са събрани и анализирани от членове на консорциума на проекта, който се състои от – Виенски център за обществена сигурност (VICESSE), Австрия, Фондация „Право и Интернет“, България, Център за изследвания на сигурността (KEMEA), Гърция и Група за правата на малцинствата в Европа (MRGE), Унгария.

Този наръчник е обособен в три раздела. Раздел 1 пояснява какво се разбира под „добри практики“ в контекста на проекта FAIR. Очертани са и водещи принципи и критерии за отличаване на добри практики, последвани от конкретни примери от партниращите си по проекта държави. Раздел 2 се състои от сравнителен анализ на шестте директиви и показва основните изводи от проведените преди това проучвания, по-специално въз основа на Доклада за събиране на данни и оценка на законодателството по проекта FAIR. Раздел 3 предоставя препоръки на практикуващите в областта на наказателния процес във връзка с усвояването на добри практики, които са оценени като подходящи.

На база на богатия опит на партньорите в областта на наказателното право и направените преди това проучвания в рамките на проекта е установена и необходимост да се направят опити за институционализиране на идентифицираните добри практики, за да се осигури адекватното прилагане на процесуалните права, предмет на изследваните директивите на Европейския съюз. Наръчникът за добри практики FAIR адресира необходимостта от подобряване на познанията на практикуващите в областта на наказателния процес по отношение на новите европейски стандарти и е насочен към стимулирането на обмена на добри практики между страните партньори, и укрепването на правото на справедлив процес спрямо обвинените в извършването на престъпление лица.

¹ Настоящият превод отчита факта, че в българския наказателен процес не съществува фигурата на заподозряно лице.

Раздел 1: ДОБРИ ПРАКТИКИ

1.1. ОПРЕДЕЛЕНИЕ ЗА „ДОБРИ ПРАКТИКИ“

В контекста на проекта FAIR, добри практики са тези, които гарантират, че обвинените в престъпление лица под юрисдикцията на съответна държавата-членка имат правото на справедлив процес и правата, посочени в директивите², независимо от техния културен, социален, етнически, религиозен или езиков произход. По-точно понятието „добри практики“ се отнася до добре установени процедури или работещи модели, които са доказали, че са ефективни в определени (вътрешни) условия, с потенциал да бъдат приложени и в други държави-членки, следователно с отличените практики се характеризират с известна степен на преносимост.

1.2. ВОДЕЩИ ПРИНЦИПИ

Въпреки че партньорите по проекта FAIR признават, че адаптирането на определени практики може да бъде предизвикателство поради различията в правната култура и условия в държавите-членки, следните водещи принципи са формулирани въз основа на богатия опит на партньорите в областта на наказателното право и в хода на изследванията, проведени в рамките на Работен пакет 2, FAIR Текущо състояние, по-специално Доклад за събиране на данни (Д2.2) и Оценка на законодателството (Д2.3), за да се осигури единен подход към идентифицирането на добри практики. Освен това и в съответствие с настоящото състояние, подобни принципи са установени в съответната научна литература.³

1.2.1. ПРОЦЕСУАЛНИ ГАРАНЦИИ

Всички лица, които участват в наказателния процес, зачитат процесуалните права на лица. Съответните правни разпоредби, които гарантират ефективното участие на лица, обвинени в престъпление в наказателни производства, се прилагат в държавата-членка.

1.2.2 СЪОТВЕТСТВИЕ С МИНИМАЛНИТЕ СТАНДАРТИ

Националното наказателно право е в съответствие с разпоредбите на регионалните и международните минимални стандарти⁴, както и с Директива 2010/64/ЕС относно правото на устен и писмен превод в наказателното производство, Директива 2012/13/ЕС относно правото на информация в наказателното производство, Директива 2013/48/ЕС относно правото на достъп до адвокат в наказателното производство и в производството по европейска заповед за арест и относно правото на уведомяване на трето лице при задържане и на осъществяване на връзка с трети лица и консулски органи през периода на задържане, Директива 2016/343/ЕС относно укрепването на някои аспекти на презумпцията за невиновност и на правото на лицата да присъстват на съдебния процес в наказателното производство, Директива 2016/800/ЕС относно процесуалните гаранции за децата, които са заподозрени или обвиняеми в рамките на наказателното производство, Директива 2016/1919/ЕС относно правната помощ за заподозрени и обвиняеми в рамките на наказателното производство и за искани за предаване лица в рамките на производството по европейска заповед за арест.

1.2.3. МНОГООБРАЗИЕ

Различните културни, етнически, езикови и социални измерения се вземат предвид и се спазват в системата на наказателното правосъдие на държавата-членка.

1.2.4. РАВНОПОСТАВЕНОСТ И НЕДОПУСКАНЕ НА ДИСКРИМИНАЦИЯ

Обвинените лица не са подложени на дискриминация при упражняването на правата им на всички етапи от наказателното производство и се третират еднакво, съобразно техните специфични нужди.

² Директива 2010/64/ЕС относно правото на устен и писмен превод в наказателното производство; Директива 2012/13/ЕС относно правото на информация в наказателното производство; Директива 2013/48/ЕС относно правото на достъп до адвокат в наказателното производство и в производството по европейска заповед за арест и относно правото на уведомяване на трето лице при задържане и на осъществяване на връзка с трети лица и консулски органи през периода на задържане; Директива (ЕС) 2016/343 относно укрепването на някои аспекти на презумпцията за невиновност и на правото на лицата да присъстват на съдебния процес в наказателното производство; Директива (ЕС) 2016/800 относно процесуалните гаранции за децата, които са заподозрени или обвиняеми в рамките на наказателното производство и Директива (ЕС) 2016/1919 относно правната помощ за заподозрени и обвиняеми в рамките на наказателното производство и за искани за предаване лица в рамките на производството по европейска заповед за арест.

³ Вж. Добри практики в прилагането на правата на човека на местни и регионално равнище в страните членки на Съвета на Европа и други страни, Комитет по наблюдението на Съвета на Европа, 2014, <https://rm.coe.int/168071aeed>; Вж., Достойнство в процеса, - укрепване на процесуалните гаранции за заподозрени с интелектуални и психо-социални затруднения, Институт по права на човека Лудвиг Болцман, 2018, https://bim.lbg.ac.at/sites/files/bim/attachments/1_handbook_dignity_at_trial.pdf

⁴ Европейската конвенция за правата на човека (ЕКПЧ) или Конвенцията на ООН срещу изтезанията и други жестоки, нечовешки или унижителни действия или наказание.

1.2.5. ДОСТЪПНОСТ

На обвинените лица е предоставена информация в достъпен и разбираем формат, като се отчита потенциалната нужда от писмен и устен превод.

1.2.6. ИНДИВИДУАЛНОСТ

Индивидуален подход, разпознаващ и приспособяващ се към хетерогенните нужди на обвинените, се прилага при изпълнението на процесуални гаранции.

1.3. КРИТЕРИИ ЗА ИДЕНТИФИКАЦИЯ НА ДОБРИТЕ ПРАКТИКИ

Този подраздел представя избраните критерии за отличаване на добри практики, които улесняват процеса на подбор на подходящи примери за добри практики от Австрия, България, Гърция и Унгария. Освен това, и в съответствие с текущото състояние, подобни критерии са идентифицирани в съответната научна литература (виж бележка Водещи/Основни принципи).

1.3.1 ПРАВНА РАМКА

Кодификация на правото на справедлив процес: Законът във Вашата държава предвижда ли правото на справедлив процес? Независимостта на съдебната система гарантира ли се със закон? Кой мерки се прилагат, за да се осигури равенство пред закона? Кой мерки се прилагат, за да се гарантира, че обвинените в престъпления, които не разбират официалния език във Вашата страна, получават информация за правото на справедлив процес (например, превод на наличната информация)?

Спазване на съответните минимални стандарти за задържане: Във Вашата страна прилагат ли се минимални стандарти при полицейско задържане, задържане в рамките на досъдебно производство, както и други форми на задържане и лишаване от свобода (предпоставки, продължителност, условия в пенитенциарните заведения)?

Наличие на правни средства за защита: Законът във Вашата държава предвижда ли процедури за обжалване? Имат ли обвинените лица достъп до правни средства за защита? Осигурена ли е неприкосновеността на комуникацията и кореспонденцията (например, между обвинените в престъпления и техните защитници)?

Наличие на контролни органи: Има ли независим и безпристрастен национален механизъм за превенция (НМП), който да осигурява мониторинг на местата за задържане във вашата страна (полицейски центрове за задържане, пенитенциарни заведения, психиатрични болници)?

1.3.2 ДОСЪДЕБНО ПРОИЗВОДСТВО

Адекватно оборудвани полицейски помещения: Оборудвани ли са полицейските управления във Вашата страна с подходящи помещения за провеждане на разпити (например, ненасилствена атмосфера в полицейските офиси, полицейските служители да не носят оръжие отявлено в полицейските помещения, липса на непрекъснати външни смущения или шумове във/около помещението за разпит)?

Признаване на индивидуални нужди: Позволено ли е на разпитваните да правят почивки, ако е необходимо? Предоставят ли полицейски служители на разпитваните напитки или храна?

Полицейски арест: Във Вашата страна осигурени ли са минимални пространствени и хигиенни стандарти по отношение на килиите в арестите? Имат ли обвинените в престъпления възможността да напускат килията/да излизат навън поне за един час на ден? Получават ли обвинените в престъпления годни за консумация храни и обръща ли се внимание на специални хранителни режими?

Задържане в рамките на досъдебно производство: Осигурени ли са минимални пространствени и хигиенни стандарти по отношение на килиите в арестите във Вашата страна? Имат ли обвинените в престъпления възможността да напускат килията/да излизат навън поне за един час на ден? Получават ли обвинените в престъпления годни за консумация храни и обръща ли се внимание на специални хранителни режими? Оборудвани ли са местата за задържане в рамките на досъдебно производство със зони за пушене и зони за физически дейности?

Подходящи методи за разпит: Водят ли полицейските служители уважителна, спокойна и намаляваща стреса комуникация по време на разпита (например избягване на агресивни методи за разпит)? Полицейските служители поставят ли отворени въпроси? Гарантирано ли е, че разпитваните са разбрали напълно въпросите? Предоставя ли се достатъчно време на обвинените в престъпления да отговорят, да повторят или да попитат отново, ако е необходимо, и да дадат отговора/обяснението си на полицейските служители? Разследващите органи гарантират ли индивидуален подход по отношение на продължителността и обстоятелствата на разпита (например концентрация на обвинените лица, потенциална нужда на обвинените от почивки)?

Наличие на процедури за оценка: Имат ли обвинените в престъпления лица възможността да дават анонимна обратна връзка относно начина и маниера на провеждане на разпита, както и начина, по който информацията (за техните права) им е предоставена (напр. формуляр за оценка/поле за обратна връзка)?

Ефективни оценки на уязвимостта: Съществуват ли задължителни механизми за оценка, използвани от полицейските служители и съдиите, за да се определят евентуални уязвими обстоятелства, свързани с обвинените в престъпления лица (например под формата на контролни списъци, въпросници, утвърдени експертни становища или други предварително определени показатели)?

Адекватна информация относно процесуалните права: Адекватно информирани ли са обвинените в престъпления лица за техните процесуални права (например достъп до адвокат, правото да запазят мълчание, право на връзка с доверено лице, право на информация относно по-нататъшния ход на производството)?

Адекватна информация за средствата за защита: Информирани ли са обвинените лица за съществуването и възможността да се използват механизми за подаване на жалби (напр. НИПЧ, НМП, омбудсман и т.н.) и правни средства за защита във Вашата страна?

Достъпен формат на предоставената информация: Предоставят ли властите във Вашата страна информация в достъпен формат и език на обвинените лица, като гарантират, че предоставената информация е била напълно разбрана преди провеждането на разпита (например, като обвиненият в престъпление е помолен да обобщи предоставената информация)?

Осигуряване на достъп до адвокат/доверено лице: Имат ли обвинените лица възможността да се консултират с адвокат/да се свържат с доверено лице при арест (например член на семейството, настойник, социален работник)?

Достъп до медицинска помощ: Във Вашата страна осигурена ли е медицинска помощ на обвинените лица на всички етапи от наказателното производство? Процедурите за медицинска помощ адаптирани ли са към индивидуалното състояние на обвинените лица в случаите, когато това е необходимо? Осигурен ли са достъпът до лекар и достъпът до лекарства по време на всички етапи на наказателното производство, по-специално по време на задържането в рамките на досъдебното производство и по време на полицейския арест? Имат ли обвинените лица възможността да изберат свой собствен лекар? Предоставя ли се възможност на обвинените лица да се консултират редовно със своя лекар или когато е необходимо? Властите допитват ли се до доверените лица за нужните лекарства или медицинска помощ, необходими на обвинените лица? Възможно ли е довереното лице, ако обвиненият поиска, да присъства по време на медицинските прегледи/консултации?

Процесуално представителство: Сигурно ли е, че обвинените лица са получили разбираема информация относно възможността адвокатът да присъства по време на разпита? Гарантирано ли е, че властите могат да отлагат разпита, докато не се осигури присъствието на упълномощен адвокат? Гарантира ли се, че обвинените имат достатъчно време да се консултират със своя адвокат и да обсъдят случая? За тази цел могат ли да се срещнат лично със своя адвокат? Гарантирано ли е, че адвокатът може да добави информация след разпита на обвинените в престъпления? Осигурено ли е ефективно участие на адвоката по време на разпита? Предоставя ли се на обвинените в престъпления информация относно възможността за получаване на правна помощ?

Аудио и видеозаписи на разпит: Във Вашата страна гарантирано ли е, че изслушванията в рамките на досъдебното производство и полицейските разпити са аудио-визуално записани? Информират ли се обвинените в престъпления лица за факта, че аудио-визуалните записи няма да бъдат публично достояние и че имат право да ги прегледат?

1.3.3. СЪДЕБНО ПРОИЗВОДСТВО

Достъп до информация относно условията, в които се провеждат съдебните производства: Получават ли обвинените в престъпления лица информация относно условията, в които се провеждат съдебните производства преди първото заседание (например къде се намира съдебната зала, помещенията за почивка и т.н.)? Получават ли обвинените лица информация относно реда за сядане, функциите и ролята на всички присъстващи на изслушването лица? Сигурно ли е, че лица са уведомени за възможността за почивка (например почивка за тоалетна)?

Разбираемо и уважително произнасяне на решението: Гарантира ли се, че съдебните решения се произнасят и обясняват на обвинените в престъпления лица по разбираем и уважителен начин? Гарантира ли се, че съдиите се уверяват дали обвинените в престъпление са разбрали напълно съответната информация от съдебното решение (например, като се поиска да повторят или обобщят със свои думи)?

Процесуално представителство: Гарантирано ли е, че обвинените лица имат възможност да се срещнат със своите адвокати преди съдебното заседание и разполагат с достатъчно време за подготовка и обсъждане на случая? Гарантира ли се, че на обвинените се предоставя информация относно възможността за получаване на правна помощ?

Аудио и видео записи на съдебните заседания: Записват ли се аудио-визуално съдебните заседания във Вашата държава? Информират ли се обвиняемите за факта, че аудио и видео записите няма да бъдат разпространявани публично и че те имат право да ги гледат?

1.3.4. ОБУЧЕНИЯ ЗА ПРАКТИКУВАЩИТЕ НАКАЗАТЕЛНО ПРАВО И ПРОЦЕС

Опити за повишаване на професионалните умения: Налични ли са програми за обучение на практикуващите наказателно право и процес, насочени към повишаване на знанията относно процесуалните права на обвинените в престъпления (например за полици, прокурори, съдии, адвокати)? Ако отговорът е да, задължителни ли са тези програми за практикуващите наказателно право и процес, които са в пряк контакт с обвинените в престъпления? Какви са съдържанието и целите на такива програми (например комуникация, деескалация, межкултурна чувствителност и т.н.)? За тази цел властите във Вашата страна имат ли достъп до подходящи образователни материали (напр. наръчници, онлайн инструменти, уебинари и т.н.)?

Наличие на надзор: Практикуващите наказателно право и процес във Вашата страна имат ли достъп до редовен надзор (например стратегии за справяне със стреса, превенция срещу „burnout“)?

1.3.5. СЪБИРАНЕ И ОЦЕНКА НА ДАННИ

Събиране на данни: Събират ли се данни в областта на наказателния процес във Вашата страна (например броя на чуждестранните граждани, които са обвинени в престъпления и са в полицейските арести)? Ако да, събраните данни достъпни ли са за практикуващите наказателното право и процес или за обществото?

Оценка: Във Вашата страна прилагат ли се определени мерки за оценка? Ако да, как се реализират (напр. автоматично, селективно, циклично)? Използват ли се събраните данни за оценка и подобряване на текущите процеси в системата на наказателното правораздаване?

1.4. ИДЕНТИФИЦИРАНИТЕ ПРИМЕРИ НА ДОБРИ ПРАКТИКИ

Настоящият подраздел съдържа идентифицираните примери за добри практики от държави партньори по FAIR, групирани спрямо различните етапи на наказателното производство. Добавена е допълнителна таблица за общи примери на добрите практики, които не са свързани с конкретен етап от производството.

Що се касае до Гърция, трябва да се отбележи, че повечето от установените примери за добри практики не представляват вече приложени и/или изпробвани на практически действия, а са препоръки за бъдещи действия. Следователно, те са изцяло разгледани в Раздел 3.

1.4.1. ДОСЪДЕБНО ПРОИЗВОДСТВО

Пример	Държава
Наличие на декларация на правата на повече от един език	Австрия, Гърция

Наличие на електронна полицейска протоколна система, която изисква информацията за процесуалните права да се предоставя на обвинените в престъпления, преди да може да се генерира официален протокол.	Австрия
Използване на приложения за превод от полицията (напр. Google translate) за комуникация с обвинените лица, които не разбират официалния език в страната (например първоначална комуникация за преценка дали даден случай е от наказателноправно значение.	Австрия, България
Използване на видеоконферентна връзка за превод при по-редки езици в случаите, когато не е възможно да се осигури присъствието на преводач.	Австрия
Създаване на безплатна спешна телефонна линия за защита, предлагаща базови правни съвети.	Австрия
Устни разяснения от полицейски служители, които говорят няколко езика, в момента на ареста.	Австрия, България, Унгария
Незабавен достъп до устен и писмен превод при арест и преди да може да бъде повдигнато официално обвинение.	България
Дългосрочно сътрудничество между полицейски служители и преводачи.	България
Участие на психолози или педагози по време на разпита в случаи, свързани с деца, обвинени в престъпление.	България
Задържането на деца, обвинени в престъпление в рамките на досъдебното производство, е извънредна практика.	България
Провеждане на възможно най-кратки разпити на деца, обвинени в престъпление.	Унгария
Провеждане на разпити на деца, обвинени в престъпление следобед с цел закрила на тяхното право на неприкосновеност.	Унгария

1.4.2. СЪДЕБЕН ПРОЦЕС

Пример	Държава
Обучени съдии по дела, свързани с деца, обвинени в престъпление	Австрия
Наличие на „социални конференции“, за да се избегне затвора на деца, извършители на престъпление и да се насърчи социалната им реинтеграция.	Австрия
Събиране на допълнителни доказателства за образованието и семейната среда, както и за евентуалното влияние на възрастните в случаите, свързани с деца, обвинени в престъпление чрез органите на прокуратурата.	Австрия, България

Използване на различни средства за осигуряване на достъп до материалите по делото (например защитата може да прави снимки на досиетата на делата или може да поиска копия да бъдат изпратени по електронна поща).	Унгария
Практика за назначаване на адвокати с адекватен опит в сферата на наказателното право в случаите, когато се предоставя правна помощ.	Унгария
Практика на съда последователно да тълкува ненужните белезници като нарушение на човешкото достойнство, оправдаващи присъждането на неимуществени вреди.	Унгария
Използване на приложения за текстови съобщения и интернет базирани приложения за информиране на трети страни с цел по-ефективно уведомяване.	Унгария

1.4.3. СРЕДСТВА ЗА ПРАВНА ЗАЩИТА

Пример	Държава
Законова възможност да се възрази срещу решението за назначаване на адвокат за правна помощ и да се поиска (от Съда или прокурора) назначаването на друг защитник.	България

1.4.4. ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Пример	Държава
Законово разграничение между процесуалните роли „заподозрян“, „обвиняем“ и „подсъдим“ в различните етапи от наказателното производство, което води до това, че всички разпоредби, отнасящи се до обвиняемия, са приложими и за заподозрените и подсъдимите лица.	Австрия
Строги законови изисквания като предпоставки за провеждането на задочен съдебен процес (например предварителен разпит на обвинените в престъпление, изясняващ мотивите на обвинението, лично уведомяване за процеса и др. под.).	Австрия
Учебни материали, като наръчници за адвокати относно ефективната защита на деца, обвинени в престъпление.	Австрия, Унгария
Създаване на електронна система за адвокати за взаимно заместване в случаите, когато защитата е задължителна, което допринася за решаването на проблема с почивните дни, националните празници или закъсняло назначаване на защитници).	Унгария

Раздел 2: СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ

Въз основа на резултатите от РП2, FAIR Настоящо състояние, по-специално констатациите от Доклада за събиране на данни (Д2.2) и Оценката на законодателството (Д2.3), следващият раздел представя сравнителен анализ на транспонирането на всяка директива, обследвана в рамките на проекта.

2.1. ДИРЕКТИВА (ЕС) 2016/343 ОТНОСНО УКРЕПВАНЕТО НА НЯКОИ АСПЕКТИ НА ПРЕЗУМПЦИЯТА ЗА НЕВИНОВНОСТ И НА ПРАВОТО НА ЛИЦАТА ДА ПРИСЪСТВАТ НА СЪДЕБНИЯ ПРОЦЕС В НАКАЗАТЕЛНОТО ПРОИЗВОДСТВО

2.1.1. ТРАНСПОНИРАНЕ

Австрия, България, Гърция и Унгария частично са транспонирали Директива (ЕС) 2016/343 в правната си рамка, тъй като някои от разпоредбите, залегнали в директивата, вече кореспондират с националното законодателство. Въпреки това презумпцията за невинност и правото на присъствие в процеса се следват от четирите страни, тъй като това е общ принцип на наказателното право, който се прилага на всички етапи от производството.

2.1.2. ПУБЛИЧНИ ИЗЯВЛЕНИЯ ЗА ВИНА

Що се отнася до прилагането на превантивни мерки срещу публични изявление за вина, направени от публичните органи и преди да бъде постановено окончателно решение, само Гърция предвижда такива мерки на практика. Интервюираните експерти от България оценяват превантивните мерки и средствата за защита в случай на нарушение, макар и съществуващи, като неефективни на практика, което е потвърдено и от Европейския съд по правата на човека (ЕСПЧ). Унгария не е прилага превантивни мерки, но гарантира наличието на ефективни средства за защита в случай на нарушения на презумпцията за невинност. Австрия не успя да предостави конкретна информация по този въпрос.

2.1.3. ПРЕДСТАВЯНЕ НА ОБВИНЕНИТЕ ЛИЦА

Австрия и Унгария са приели мерки срещу представянето на обвинените в престъпления като виновни чрез използването на мерки за физическо възпиране. В България и Гърция мерките за физическо възпиране се използват на практика. Докато това е забранено със закон в България, Гърция предоставя ограничена защита на стари хора, деца, духовници и лица с физически увреждания или заболявания. В допълнение, освен в Австрия, където не успя да се намери подходяща информация, в останалите юрисдикции могат да се прилагат мерки за физическо възпиране от съображения за сигурност и за обвинените в престъпления, заподозрени в бягство, съпротива или незаконен опит да общуват с трети лица.

2.1.4. ТЕЖЕСТ НА ДОКАЗВАНЕ

И четирите държави гарантират, че тежестта на доказване е поставена върху прокуратурата. Всяко съмнение относно въпроса за вината е в полза на обвинените лица във всичките четири страни.

2.1.5. ПРАВО ДА СЕ ЗАПАЗИ МЪЛЧАНИЕ

Във всички разглеждани страни, обвинените лица имат право да запазят мълчание и да не се самоинкриминират. Независимо от това е разрешено законосъобразното събиране на доказателства, получени чрез използване на вменени правомощия или които съществуват независимо от волята на обвиненото лице. Въз основа на международните стандарти, и четирите държави гарантират, че използването на изтезания, както и неподходящи методи за разпит, нарушаващи основните човешки права, са забранени със закон.

2.1.6. ПРАВОТО НА ЛИЦАТА ДА ПРИСЪСТВАТ

Във всички четири страни обвинените лица имат правото да присъстват на съдебния процес. В същото време е възможно да се провеждат задочни процеси при специфични задължителни изисквания, включително навременното уведомяване на обвинените лица за времето и датата на процеса, както и за последиците от неявяването на процеса.

2.1.7. ЗАДОЧНИ СЪДЕБНИ ПРОЦЕСИ

Честотата на неявяванията варира в различните страни. Неявяванията са чести в Австрия, Унгария и Гърция, докато задочните процеси са изключение в България. Една от основните причини за неприсъствие във всичките четири страни е фактът, че обвинените лица не са надлежно уведомени (например поради промяна на местожителството). Друга причина е, че или са напуснали страната, или живеят на отдалечени места. Предвид това положение, интервюираните в Австрия заявяват, че неявяването също може да бъде резултат от депортиране (например при процедурите за убежище). Освен това, анкетираните в Гърция и Унгария експерти подчертават, че това може да е резултат от стратегия за избягване на правосъдие или за забавяне на производството. Друга причина за задочните съдебни процеси в Унгария е липсата на финансови средства, необходими за пътуване до Съда. По отношение на последствията от неявяването, всяка страна следва различна практика. Въпреки това, с изключение на България, където задочните съдебните процеси са рядко явление и са позволени само в случай, че защитникът присъства на процеса, обща констатация е, че съдилищата и в четирите държави имат законоустановената възможност да продължат процеса в присъствието на лицето.

2.1.8. ИНФОРМАЦИЯ ЗА ПРАВОТО НА НОВ СЪДЕБЕН ПРОЦЕС

Обвинените лица в Австрия и Гърция се информират за възможността да оспорят решението на Съда и правото им на нов процес или друго правно средство за защита, докато в България и Унгария те не се информират по подходящ начин.

2.1.9. ЗАОБИКАЛЯНЕ НА ПРЕЗУМПЦИЯТА ЗА НЕВИНОВНОСТ

Интервюираните от всичките четири страни потвърждават съществуването на случаи, при които презумпцията за невинност е била заобиколена. Степента на заобикаляне варира в зависимост от много фактори, като съществуващата национална правна рамка и конкретния етап на наказателното производство. Например, българското законодателство не предвижда процесуалната роля „заподозрян“, който в този случай не може да се възползва от правата, предоставени на „обвиняемо лица“. Общата констатация, която е идентифицирана във всичките четири страни, се отнася до въздействието на новинарските репортажи и отразяването в медиите по отношение на презумпцията за невинност. Имайки предвид това, българските и унгарските експерти подчертават негативното въздействие от използването на ненужни мерки за физическо възпиране. Гърция и Унгария съобщават, че адвокатите по защитата обикновено се колебаят да реагират официално или чрез искане на съдебен контрол или отвод на съдиите, поради опасенията, че подобен род действия може да причини „проблеми“ на обвинените в следващите етапи от производството.

2.1.10. ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

Докато изследваните страни следват различни подходи по отношение на защитата на презумпцията за невинност и правото на мълчание, често срещана констатация от Австрия, България и Унгария е, че властите могат да упражнят натиск, като предлагат на обвинените лица ползите от признаване или свидетелстване. Друга констатация от Австрия и Гърция е, че правото на мълчание се слабо прилагано на практика. Често обвинените лица не са склонни да запазят мълчат, въз основа на опасенията, че използването на това право предполага негативни последици и следователно може да повлияе негативно на по-нататъшния ход, както и на резултатите от наказателния процес. Друго предизвикателство, което съществува и в четирите страни, е свързано с увеличаване на необходимите ресурси, които съпътстват усилията на полицията при намирането на обвинените в престъпление, които са променили адреса си или са избягали от страната. И накрая, въздействието на емоционалното участие и психологическото натоварване на полицейските служители и по-общо съществуването на стереотипи относно определени категории престъпления (например убийства, сексуални посегателства) и обвинените в престъпления с различен произход (напр. чуждестранни граждани, като търсещите убежище или мигрантите) е определено като практическо предизвикателство пред запазване на презумпцията за невинност.

2.2. ДИРЕКТИВА (ЕС) 2010/64 ОТНОСНО ПРАВОТО НА УСТЕН И ПИСМЕН ПРЕВОД В НАКАЗАТЕЛНОТО ПРОИЗВОДСТВО

2.2.1 ТРАНСПОНИРАНЕ

Австрия и Гърция са транспонирали изцяло Директива (ЕС) 2010/64 в националните си правни рамки, докато България и Унгария частично са транспонирали тази директива.

2.2.2 ПРАВО НА ПРЕВОД

И четирите държави имат разпоредби в националното си законодателство, за да гарантират, че обвинените лица, които не говорят или не разбират езика на производството, имат право на превод за комуникация с властите и техните адвокати по време на всички етапи на производството. Това включва и подходяща помощ за обвинените лица, които страдат от нарушения на слуха или речта. Само Унгария отчита липса на адекватна процедура или механизъм за оценка на необходимостта от превод на обвинените в престъпления. Макар че рядко се случва на обвинените лица, които не говорят унгарски, да не им бъде предоставен превод, фактът, че Унгария не гарантира, правото на обвинените лица да оспорят решение, установявайки, че нямат нужда от превод/ тълкуване, или да се оплачат от качеството на превода/ тълкуването, е отчетен като проблематичен.

2.2.3 ДОСТЪП ДО ПРЕВОД

Общият извод, който може да се направи, е, че процедурата за предоставяне на обвинените лица достъп до превод обикновено протича без ненужно забавяне и че обвинените, които нямат достъп до превод, са рядко явление. На практика, обвинените лица имат достъп до преводач веднага след разпит от полицията в по-голямата част от изследваните страни (в България след ареста и преди повдигане на обвинение). Съществуват обаче редица специфични за страните въпроси. Например в Австрия, анкетираните препоръчват да се създаде централизирано звено за координация и администрация на преводаческите услуги в полицията, за да се справят със съществуващото предизвикателство за предоставяне на квалифициран превод като процесуална гаранция по време на досъдебното производство. Освен това анкетираните в Австрия и Гърция посочват, че често преводачите не са склонни да сътрудничат на полицията и че наличието на определени културни стереотипи може да влоши комуникацията между обвинените лица, преводачите и полиция. Във връзка с това, унгарските интервюирани посочват проблеми, свързани с недоверие между обвинените и назначените от полицията преводачи като практическо предизвикателство. Общата констатация от четирите страни се отнася до забавянето на достъпа до превод в отдалечените райони или в случаи, свързани с обвинени лица със специални нужди (например психо-социални увреждания).

2.2.4 АЛТЕРНАТИВНИ МЕРКИ

Обща практика във всичките четири страни по отношение на използването на алтернативни мерки в случаите, когато достъпът до професионален преводач е труден (например в отдалечени райони), е, че за първоначалната оценка на престъплението полицейски служители, които говорят конкретния език, сами се опитват да преведат или използват технологични решения (напр. приложения за превод, системи за видео конферентната връзка). Освен това, като алтернатива, широко използвана в практиката, е споменатото консултирането с лица от същата националност, или които говорят същия език или диалект като съответното обвинено лице.

2.2.5 ПРОЦЕДУРИ ПРИ ЕВРОПЕЙСКА ЗАПОВЕД ЗА АРЕСТ

В случаите, когато е издадена Европейска заповед за арест (ЕЗА), и четирите държави гарантират, че на обвинените лица, които не говорят или не разбират официалния език, е осигурен превод (както в останалите наказателни производства). В Австрия, Гърция и Унгария всеки арестуван въз основа на ЕЗА, който се нуждае от превод, ще получи писмен такъв. В България няма изрична разпоредба, която да регламентира подобни случаи, но въпреки това назначаването на преводач в производството по ЕЗА е предвидено в българското законодателство.

2.2.6 КАЧЕСТВО НА ПРЕВОДА

Що се отнася до качеството на превода, във всички четири страни има предприети мерки. Въпреки това, в Австрия (предимно по време на досъдебното производство) и Унгария, тези мерки се считат за незадоволително изпълнени. И четирите държави са създали регистър на независимите преводачи и са установили запазването на конфиденциалност като правно изискване в националното законодателство.

Заключение, което може да се направи за всички четири страни, е наблюдаваната разлика по отношение на качеството на превода, предоставен на обвинените лица. Съответно решаващите фактори

включват уменията и професионалния опит на преводача, конкретния етап на производството (досъдебно / съдебно следствие), липсата на квалифицирани преводачи за по-рядко срещани езици (или конкретни диалекти), както и липсата на образователни програми и процедури по сертифициране за преводачи, работещи в областта на наказателното право. Така например, интервюираните в Австрия и Унгария препоръчват обучения по основна правна терминология за преводачи. Освен това, фактът, че липсват официални процедури за оценка на качеството на превода, е предизвикателство в Австрия, Унгария и Гърция. Според анкетираните в България, липсата на качество на предоставения превод е изключение поради факта, че се назначават предимно преводачи, част от списъка на съдебните преводачи.

2.2.7 ПИСМЕН ПРЕВОД НА ДОКУМЕНТИ ПО ДЕЛАТА

Обвинените лица са снабдени в разумен срок с писмен превод на всички съществени документи по делото във всичките четири страни, включително решения за задържане, както и обвинителни актове или решения, свързани с делото. Въпреки това, в рамките на проекта е съобщено, че в Унгария „разумният срок“ може да трае няколко месеца на практика. Освен това, компетентните органи и в четирите държави могат да вземат решения относно това дали други документи се считат за съществени и също подлежат на превод. Само Унгария заявява, че няма специална разпоредба, предоставяща на обвинените лица или на техните процесуални представители възможност да подадат мотивирано искане за превод на други документи. Въпреки това, такова искане е допустимо съгласно общата разпоредба, която предоставя на защитата правото да отправя искания. В Австрия, България и Гърция е гарантирано, че обвинените лица имат право да оспорят решение, установяващо, че няма нужда от превод на документи или части от тях. В Унгария това не е възможно, тъй като не е предвидено в законовата рамка вземането на подобно решение от Съда, прокуратурата или разследващия орган.

2.2.8 УСТЕН ПРЕВОД

Само в Унгария устният превод или устното резюме не замества писмения превод. Анкетираните от Австрия, България и Гърция заявяват, че писменият превод може да бъде заменен с устен, при условие че това не засяга справедливостта на производството.

2.2.9 ОТКАЗ ОТ ПРАВО НА ПРЕВОД

В Австрия и Унгария не се изисква обвинените лица да получат предварителни правни съвети и да имат пълни познания за последиците от отказ от право на превод. Австрийският наказателно-процесуален кодекс обаче предвижда, че отказът е допустим, само ако обвинените в престъпление са били предварително информирани за своите права.

2.2.10 СЪХРАНЕНИЕ НА АРХИВНИ ДОКУМЕНТИ

И в четирите страни са налице адекватни процедури за съхранение на протоколите от полицейски разпити или изслушвания с помощта на преводач, когато е предоставен устен превод или устно резюме на съществени документи (освен в Унгария, където устният превод не може да замести писмения), или когато човек се е отказал от правото на превод.

2.2.11 ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

Интервюираните от Австрия, Гърция и България съобщават, че липсата на квалифицирани преводачи е едно от основните практически предизвикателства. Нещо повече, експерти от Унгария и Гърция споделят, че проблем представлява процеса на подбор на документите, които трябва да бъдат преведени, и времето, необходимо на властите да предоставят официални преводи на избраните документи. Трудностите при оценяването на качеството на предоставените преведени документи, както и на устните преводи, са посочени като друго предизвикателство в Австрия и България. Съответно, интервюираните в Австрия и България предлагат преводачите да бъдат запознати с рутинните процедури на полицията и да се предоставят програми за обучение върху основната правна терминология, за да се подобри качеството на превода. Също така, ниското възнаграждение на преводачите влошава цялостната им мотивация, както и липсата на сертифицирани преводачи за по-малко разпространените езици (или регионални диалекти) са предизвикателство за упражняване на правото на превод във всички четири страни.

2.3. ДИРЕКТИВА (ЕС) 2016/1919 НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА ОТ 26 ОКТОМВРИ 2016 ГОДИНА ОТНОСНО ПРАВНАТА ПОМОЩ ЗА ЗАПОДОЗРЕНИ И ОБВИНЯЕМИ В РАМКИТЕ НА НАКАЗАТЕЛНОТО ПРОИЗВОДСТВО И ЗА ИСКАНЕ ЗА ПРЕДАВАНЕ ЛИЦА В РАМКИТЕ НА ПРОИЗВОДСТВОТО ПО ЕВРОПЕЙСКА ЗАПОВЕД ЗА АРЕСТ

2.3.1 ТРАНСПОНИРАНЕ

Оценката на законодателството, в рамките на проекта, е извършена преди изтичането на крайния срок (25 май 2019 г.) за транспониране на Директива (ЕС) 2016/1919. Преди това, не е анализирано приложението на Директива (ЕС) 2016/1919 в Австрия, България и Гърция. В хода на анализа, единствено Унгария транспонира Директивата частично. И в четирите държави обаче функционира система за правна помощ, която до голяма степен е в съответствие с Директивата.

2.3.2 ПРАВНА ПОМОЩ

И четирите държави гарантират, че обвинените лица, които не разполагат с достатъчно средства за заплащане на защитник, имат право на правна помощ, когато това се налага заради интересите на правосъдието. Нещо повече, и четирите държави извършват проверка на средствата, за да определят дали следва да бъде предоставена правна помощ. По отношение на проверката на целесъобразността, само България не прилага проверка по същество по делото, за да определи дали трябва да бъде предоставена правна помощ или не. Проверката на целесъобразност в България е заменена със законова разпоредба, в която се посочва кога участието на защитник е задължително.

2.3.3 ПРОВЕРКА НА СРЕДСТВА

В Австрия се вземат предвид доходите, имуществото и семейното положение на обвинените лица, както и жизненият стандарт в държавата, но разходите за процесуално представителство и защита не се вземат предвид. Същото се отнася за България и Унгария, с единствената разлика, че жизненият стандарт в държавата не се взема предвид, а разходите за защита. В Гърция се вземат предвид доходите и имуществото на обвинените лица, разходите за процесуално представителство и защита, и жизнения стандарт в държавата, но не и семейното положение на обвиняемия.

2.3.4 ПРОВЕРКА НА ЦЕЛЕСЪОБРАЗНОСТ

В Австрия сериозността на престъплението и сложността на делото се разглеждат в проверка на целесъобразност, но не се взема предвид тежестта на предвидената санкция. Въпреки че в българското законодателство няма приложима проверка на целесъобразност, на практика се вземат предвид сериозността на престъплението и тежестта на предвиденото наказание (но не и сложността на делото). В случаите, когато лицето е обвинено в тежко престъпление, за което законът предвижда наказание повече от 10 години лишаване от свобода, то задължително се представляват от адвокат и в такива случаи адвокатът често се назначава по реда, установен в българския Закон за правната помощ. Гърция взема предвид сериозността на престъплението и тежестта на санкцията, но не и сложността на делото. В Унгария се разглеждат тежестта на престъплението, сложността на делото и тежестта на санкцията. Проверката на целесъобразност се счита за изпълнена във всички четири страни, когато обвиненият в престъпления е изправен пред компетентен съд за вземане на решение за задържане на всеки етап от производството, както и по време на задържането.

2.3.5 ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ПРАВНА ПОМОЩ В КРИМИНАЛНИ ПРОИЗВОДСТВА

Четирите държави гарантират, че правната помощ е достъпна за обвинените лица, но в Австрия продължават дискусиите относно необходимостта от реформа на съществуващата система за правна помощ по отношение на навременния достъп до адвокат по време на досъдебното производство. Последният момент за предоставяне на правна помощ в Австрия е преди обвиненото лице да бъде разпитано от съдебен орган. В България последният момент за предоставяне на правна помощ е преди започване на разпит от полицията или съдебен орган и преди извършването на следствени действия или събиране на доказателства.

В Гърция обвинените лица получават правна помощ преди разпит от правоприлагащ или съдебен орган, но само по отношение на престъпления, които са в етапа на разпит. В Унгария няма такива изисквания. Единственото съществуващо изискване е молбата за правна помощ да бъде подадена до службата за правна помощ в наказателното производство най-късно преди да бъде постановено решението на съда по същество. Във всичките четири страни правната помощ се предоставя само за целите на наказателното производство, в което лицето е заподозряно или обвинено за конкретното престъпление. В България Законът за правната

помощ и Наказателно-процесуалният кодекс предвиждат възможност за предоставяне на правна помощ на всички страни в производството.

2.3.6 ПРОЦЕДУРИ ПРИ ЕВРОПЕЙСКА ЗАПОВЕД ЗА АРЕСТ

Що се отнася до правната помощ в производството по ЕЗА, когато държавата е изпълняващата държава-членка, единствено Гърция не гарантира, че обвинените в престъпления имат право на правна помощ при арест съгласно ЕЗА, докато не бъдат задържани или докато решението за задържане стане окончателно. От изследваните държави, единствено когато Гърция е в ролята на издаващата държава-членка, не се гарантира, че обвинените лица имат право да кандидатстват за правна помощ в Гърция. В рамките на използване на ЕЗА в Унгария правото на правна помощ подлежи на проверка на средствата. Това не е така в България и Гърция. Австрия не предостави подходяща информация по този въпрос.

2.3.7 КАЧЕСТВО НА ПРАВНА ПОМОЩ

И четирите страни са взели мерки, за да гарантират, че компетентният орган взема своите решения уместно и защита правото на справедлив процес. Освен това, и четирите държави посочват, че са предприели мерки, за да се гарантира, че обвинените в престъпление и разпитаните лица са информирани писмено, ако искането им за правна помощ бъде отказано изцяло или частично. В Австрия продължават дискусиите за необходимостта от реформа на съществуващата система за правна помощ по отношение на осигуряването на качество във връзка със съществуващата система за възнаграждения. България и Гърция заявяват, че са предприели мерки, за да гарантират, че услугите за правна помощ са достатъчно качествени, така щото да съблюдават справедливостта на процеса и независимостта на адвокатската професия. Това не е така в Унгария (и Австрия), където качеството правната помощ от назначените защитници обикновено се оценява като лошо. Например, в Австрия не се изисква адвокатите, предоставящи правна помощ, да имат специфични познания в областта на наказателното право.

2.3.8 ОБУЧЕНИЕ

Само България гарантира мерки за насърчаване на подходящо обучение на адвокати, които предоставят правна помощ. Такива мерки не са предприети в Гърция и Унгария. Австрия не предостави подходяща информация.

2.3.9 ЗАМЯНА НА АДВОКАТИ, ПРЕДОСТАВЯЩИ ПРАВНА ПОМОЩ

В Австрия и Унгария обвинените лица имат право да поискат замяна на определения им адвокат за правна помощ като следва да посочат обоснована причина. Такова право не се предвижда спрямо обвинените в престъпление и на разпитани лица съгласно българското и гръцкото законодателство.

2.3.10 СРЕДСТВА ЗА ЗАЩИТА

Единствено Унгария гарантира, че обвинените лица имат ефективни средства за защита съгласно националното законодателство в случай на нарушение на техните права съгласно Директива 2016/1919. Австрия, България и Гърция не предоставят подходяща информация.

2.3.11 ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

Най-често срещани проблеми, които възникват по отношение на правната помощ, могат да бъдат разделени на категории според основата, на която възникват. Правни проблеми са налице в Австрия и Унгария, а финансови - в Австрия, България и Унгария и, на последно място, проблеми, свързани с качеството на предоставената правна помощ възникват във всички страни. На практика обвинените лица трябва да преодолеят определени пречки, за да упражнят своето право, като липсата на правна помощ по време на досъдебното производство (например Австрия) или дори покриването на разходите за назначаване на адвокат чрез системата за правна помощ.

2.4. ДИРЕКТИВА 2013/48/ЕС НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА ОТ 22 ОКТОМВРИ 2013 ГОДИНА ОТНОСНО ПРАВОТО НА ДОСТЪП ДО АДВОКАТ В НАКАЗАТЕЛНОТО ПРОИЗВОДСТВО И В ПРОИЗВОДСТВОТО ПО ЕВРОПЕЙСКА ЗАПОВЕД ЗА АРЕСТ И ОТНОСНО ПРАВОТО НА УВЕДОМЯВАНЕ НА ТРЕТО ЛИЦЕ ПРИ ЗАДЪРЖАНЕ И НА ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА ВРЪЗКА С ТРЕТИ ЛИЦА И КОНСУЛСКИ ОРГАНИ ПРЕЗ ПЕРИОДА НА ЗАДЪРЖАНЕ

2.4.1 ТРАНСПОНИРАНЕ

Всички страни, участващи в проекта FAIR, са транспонирани Директива (ЕС) 2013/48 в своята правна рамка (Австрия и България изцяло, а Гърция и Унгария - частично).

2.4.2 ДОСТЪП ДО АДВОКАТ

Обвинените лица имат право на достъп до адвокат във всички четири страни. В съответствие с Директивата се гарантира достъп до адвокат преди разпит от полицията или съдебните органи, след лишаване от задържане, когато лицето е призовано да се яви пред компетентен съд и преди да се яви в съдебна зала. Обща информация за обвинените в престъпления относно правото на достъп до адвокат се предоставя във всички четири страни.

2.4.3 ПОВЕРИТЕЛНОСТ

Неприкосновеността на комуникацията между обвинените лица и техния адвокат се спазва във всички четири държави-членки в съответствие с техните национални законодателства. Освен това се гарантира, че обвинените в престъпления имат право да се срещат и общуват със своя адвокат насаме, включително и преди разпит от полицията или съдебните органи.

2.4.4 ПРИСЪСТВИЕТО НА АДВОКАТ ПО ВРЕМЕ НА РАЗПИТ

Обвинените лица имат право адвокатът им да присъства по време на разпита и да участва в него, което е гарантирано във всички четири страни. Австрийските интервюирани експерти, обаче, изразяват някои съмнения по отношение на нивото на съответствие на националното законодателство с Директивата, тъй като адвокатите в Австрия не могат да участват активно в разпита. Позволено им е само да присъстват и задават тематични въпроси. Освен това, обвинените лица не могат да се консултират със своя адвокат за отговор на отделни въпроси в Австрия. Всички участващи държави гарантират като минимум, че обвинените в престъпления имат право адвокатът им да присъства на разпознаване, очна ставка и възстановка на местопрестъплението.

2.4.5 ЧАСТИЧНИ ОГРАНИЧЕНИЯ НА ПРАВАТА

В случаите, когато има спешна необходимост от предотвратяване на сериозни неблагоприятни последици за живота, свободата или физическото здраве на дадено лице и когато има спешна необходимост от предотвратяване на ситуация, при която интересите на наказателния процес могат да бъдат застрашени, могат да бъдат временни ограничения на прилагането на гореспоменатите права във всички четири страни. Тези предпоставки не са изрично посочени в австрийското законодателство, но ограниченията могат да се приложат „по уважителни причини“, което е доста общо понятие.

В Австрия, България и Гърция, когато има временно ограничение на приложението на правото на непълнолетно обвинено лице за уведомяване на лица, упражняващи родителски права или друг възрастен, е гарантирано, че органът по закрилата на детето е информиран за това ограничение. Временните ограничения от прилагането на правото на обвинените лица да присъстват с адвоката си по време на следствени действия или събиране на доказателства, могат да бъдат направени в Австрия, само доколкото конкретните обстоятелства правят незабавния разпит или други незабавни следствени действия, абсолютно необходими, за да се избегне значително накърняване на следствените действия. Според австрийското законодателство ограничения могат да се приложат не само на етапа на досъдебното производство, както е установено в Директивата. В допълнение, в Австрия има временни ограничения за прилагането на а) правото на обвинените в престъпления да се срещат и комуникират със своя адвокат насаме и б) правото на обвинените лица да изискат присъствието и активното участие на адвоката си по време на разпит, когато незабавни действия от страна на разследващите органи са наложителни с оглед предотвратяването на съществена опасност за наказателното производство.

В Унгария такива ограничения могат да се приложат не само за предотвратяване на съществени рискове за наказателния процес, но и когато има спешна необходимост от предотвратяване на сериозни неблагоприятни последици за живота, свободата или физическото здраве на дадено лице. В България такива ограничения не се прилагат. В Гърция не може да се намери подходяща информация по този въпрос. В националните законодателства на участващите държави липсват разпоредби за прилагане на временни ограничения за упражняването на правото на достъп до адвокат в наказателното производство, които да а) да бъдат пропорционални и да не надхвърлят необходимото; б) да бъдат строго ограничени във времето; в) да не се основават на вида или тежестта на предполагаемото престъпление; и г) да не накърняват справедливостта на процеса. По-специално Австрия заявява, че временните ограничения могат да бъдат разрешени само с решение, взето за всеки конкретен случай от съдебен или компетентен орган. Не успя да се намери подходяща информация по отношение на това дали решението трябва да бъде надлежно мотивирано и дали то трябва да бъде взето при условие, че може да бъде подложено на съдебен контрол.

2.4.6 ПРАВО НА КОМУНИКАЦИЯ С ТРЕТА ЛИЦА ПРИ ЗАДЪРЖАНЕ

Всички участващи страни гарантират, че обвинените лица, които са задържани, имат право да посочат поне едно лице, което да бъде информирано за това без ненужно забавяне. В случаите, в които участват деца, обвинени в извършването на престъпление, и четирите държави гарантират, че носителят на родителската отговорност е информиран възможно най-бързо за задържането и причините за това. Освен това се гарантира, че когато информирането на носителя на родителската отговорност противоречи на най-добрия интерес на детето, може да бъде информиран друг подходящ възрастен. Гореспоменатото право на комуникация може да бъде ограничено или отложено с оглед на императивни или пропорционални оперативни изисквания.

2.4.7 КОМУНИКАЦИЯ С КОНСУЛСКИ ОРГАНИ ПРИ ЗАДЪРЖАНЕ

Във всички четири страни се гарантира, че обвинените в престъпления лица, които не са граждани на съответната страна и които са задържани, имат право да информират консулските власти на своята държава за това и да общуват с тях. В случай че обвинените в престъпления имат две или повече националности, те могат да изберат кои консулски органи да бъдат информирани и с кого желаят да общуват. Според националните законодателства на четирите страни, обвинените лица имат право да бъдат посещавани от своите консулски органи, да разговарят и да си кореспондират с тях. Също така, обвинените в престъпления имат право да имат законни представители от своите консулски служби, при условие че те са съгласни и в съответствие с желанията на съответните обвинени лица.

2.4.8 ОТКАЗ ОТ ПРАВОТО НА ЗАЩИТНИК

Само в Унгария не е гарантирано, че на обвинените лица се предоставя устно или писмено информация за съдържанието на това право и възможните последици при отказ от него. И четирите държави гарантират, че

всеки отказ е даден доброволно и недвусмислено. Освен това, отказът, както и обстоятелствата, при които е даден, се отбелязват в протокол в съответствие с националното законодателство. Освен това обвинените в престъпления лица могат да отменят отказа впоследствие, във всеки момент по време на производството. За тази цел, те се следва да се информират за възможността за отмяна на отказа. Отмяната на отказ е в сила от момента на извършването ѝ.

2.4.9 ПРОЦЕДУРИ ПРИ ЕВРОПЕЙСКА ЗАПОВЕД ЗА АРЕСТ

Правото на достъп до адвокат в изпълняващата държава-членка при арест съгласно ЕЗА се гарантира от всички четири държави. Така на обвинените лица се предоставя а) правото на достъп до адвокат в такъв срок и по такъв начин, че да позволят на издирваните лица, обвинени в престъпление да упражнят правата си ефективно и във всеки случай без неоправдано забавяне от задържането; б) правото да се срещат и да общуват с адвоката, който ги представлява; и в) правото на адвоката им да присъства и да участва по време на разпит. Само анкетираните от Австрия експерти изразяват съмнения относно нивото на съответствие с Директивата по този въпрос. В случаите, когато по време на разпит на издирвани лица, обвинени в престъпления, от изпълняващия съдебен орган участва адвокат, това участие се отбелязва в протокола в съответствие със законодателството на съответната държава-членка. Правата, предвидени в членове 4, 5, 6, 7, 9 и, когато се прилагат временни ограничения, в член 8 от Директива 2013/48/ЕС, се прилагат *mutatis mutandis* по отношение на процедурите при ЕЗА. В ролята си на изпълняваща държава-членка, всички четири страни гарантират, че компетентният орган ще информира издирваните лица относно правото им да назначат адвокат в издаващата държава-членка след задържането им.

С изключение на Гърция, където не бе намерена подходяща информация, в случаите, когато държавата е изпълняващата държава-членка, компетентният орган незабавно информира компетентния орган на издаващата държава-членка, че издирваното лице желае да назначи адвокат в издаващата държава-членка. България и Унгария гарантират, че правото на издирваното лице да назначи адвокат в издаващата държава-членка не засяга сроковете, определени в Рамково решение 2002/584/ПВР, нито задължението на изпълняващия съдебен орган да вземе решение в рамките на тези срокове и условията, определени в рамките на посоченото рамково решение, независимо дали лицето ще бъде предадено. Австрия и Гърция не посочват информация по този въпрос. Освен това, участващите държави гарантират, че обвинените лица, както и издирваните в рамките на производства по ЕЗА, имат ефективно средство за защита съгласно националното законодателство в случай на нарушение на правата, предвидени в Директива 2013/48/ЕС. Единствено в Гърция не е гарантирано, че при оценка на обясненията на обвиненото лице или на доказателства, събрани в нарушение на правото им да имат достъп до адвокат, както и в случаите, когато е разрешено ограничението на това право, правото на защита и справедлив свободен процес се спазват, тъй като член 12 от Директивата не е транспониран.

2.4.10 ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

И четирите държави са приели разпоредби за защита на правото на достъп до адвокат. Независимо от това, в разглежданите страни могат да бъдат идентифицирани общи проблеми. Пример от Гърция е правото на неприкосновеност на личния живот при срещи и комуникация между задържаните и упълномощен адвокат. В Австрия и Унгария, според анкетираните, обвинените в престъпление са изправени пред проблеми относно липсата на качество на правната помощ в областта на защитата.

2.5. ДИРЕКТИВА 2012/13 ОТНОСНО ПРАВОТО НА ИНФОРМАЦИЯ В НАКАЗАТЕЛНОТО ПРОИЗВОДСТВО

2.5.1 ТРАНСПОНИРАНЕ

Австрия прилага изцяло Директива 2012/13/ЕС, докато в България, Гърция и Унгария тя се прилага частично.

2.5.2 ИНФОРМИРАНЕ ОТНОСНО ПРОЦЕСУАЛНИ ПРАВА

Повечето от интервюираните експерти по наказателно право и процес подчертават важноста на надлежното информиране на обвинените лица за техните права още преди първия разпит. Докато в изследваните страни са открити различия по отношение на практиката по информиране, повечето от интервюираните експерти потвърждават, че разследващите органи предоставят устна и писмена информация на обвинените лица. Различни мнения са изразени от юристи в България и двама от интервюирани експерти в Гърция, които навеждат на мисълта, че пропуски са налице във връзка с предоставянето на информация на обвинените лица. По отношение на член 3 от Директивата, който предвижда предоставянето на бърза информация за правото на достъп до адвокат, и четирите държави са транспонирали разпоредбата.

По подобен начин всички изследвани държави-членки гарантират, че обвинените в престъпление получават информация за правото на безплатна правна помощ и условията за получаване ѝ, както и информация за обвинението в съответствие с член 6 от Директива 2012/13/ЕС. Австрия, България и Гърция предоставят информация за правото на тълкуване и превод. Унгария предоставя такава информация само частично, тъй като унгарският Наказателно-процесуален кодекс приема за даденост назначаването на превод от обвинените, които използват друг език.

2.5.3 ДЕКЛАРАЦИЯ ЗА ПРАВАТА

Член 4 от Директива 2012/13/ЕС, който въвежда незабавното връчване на декларация за правата на обвинените лица, с достатъчно време, за да го прочетат и държат през всички етапи на производството, е транспониран във всички четири страни. Декларацията за правата съдържа информация относно достъпа до материалите по делото според гръцкото и унгарското законодателство, но това не е така в Австрия и България. Информация за правото на информиране на консулските власти се предоставя във всички четири държави. Декларацията за правата в Австрия, България и Гърция съдържа информация за правото на спешна медицинска помощ. В Унгария законът не предвижда изрично информирането относно правото на достъп до медицинска помощ.

Докато в декларацията за правата в Австрия, Гърция и Унгария има информация за максималния срок на задържане преди явяване пред съдебен орган, българските власти не предоставят такава информация. Освен това, информация за преразглеждане на мярката за неотклонение е предоставена само в Гърция и Унгария. Информацията за оспорване на законността на задържането не е част от българската декларация за правата. Информацията за искането за временно освобождаване не е налична в австрийската и българската декларация. Въпреки факта, че декларацията за правата е достъпна на 47 различни езика, разпоредбата за съставяне на декларация за правата на достъпен език не е изпълнена в Австрия поради използването на сложна правна терминология. В България декларацията за правата е достъпна само на български език, докато в Гърция и Унгария са налични и други езици.

В случай, че декларацията за правата не е достъпна на подходящ език, устната информация за правата се предоставя във всички четири държави-членки от съответните органи. На този фон, интервюирани експерти от четирите страни се съгласяват, че често обвинените лица не разбират правата си въз основа на предоставената декларация за права. Като се има предвид това наблюдение, важен фактор, който предопределя липсата на разбиране от обвинените, е използването на сложен юридически език и терминология (например в Австрия). Следователно необходимостта от прости обяснения и ясни езикови инструкции относно процесуалните права може да се счита приложима за всичките четири страни.

2.5.4 ПРОЦЕДУРИ ПРИ ЕВРОПЕЙСКА ЗАПОВЕД ЗА АРЕСТ

Що се отнася до разпоредбата за незабавно предоставяне на обвинените на декларация за правата в случай на ЕЗА, всички изследвани държави са в съответствие с Директива 2012/13/ЕС. Същото се отнася и до правото на информация за обвинението, причините за задържането и характера и правната квалификация на престъплението, както и формата на участие на обвиняемия.

2.5.5 ПРАВО НА ДОСТЪП ДО МАТЕРИАЛИТЕ НА ДЕЛОТО

Всички четири държави-членки гарантират, че задържаните лица и техните защитници получават документите, свързани с конкретния случай, които са от съществено значение за оспорване на законосъобразността на ареста или задържането. Това означава, че в повечето случаи трябва да се осигури достъп до материалите по делото. Що се отнася до разпоредбата за отказ на достъп до материалите по делото, ако такъв достъп може да доведе до сериозна заплаха за живота или правата на друго лице, уредбата в Австрия, Гърция и Унгария е съобразена със съответната разпоредба на Директивата. Достъпът до материалите по случая се предоставя безплатно в България и Унгария.

2.5.6 СРЕДСТВА ЗА ЗАЩИТА

Предоставянето на информация на обвинени лица се протоколира във всички изследвани държави. Докато Австрия, Гърция и Унгария гарантират, че обвинените в престъпление или техните упълномощени защитници имат право да оспорват, в съответствие с процедурите на националното законодателство, евентуално неизпълнение или отказ на компетентните органи да предоставят информация в съответствие с Директивата, България само частично спазва Директивата, тъй като няма изрична разпоредба.

2.5.7 ОБУЧЕНИЕ

Програми за обучение на съдии, прокурори, полицейски служители и съдебна администрация, както се изисква съгласно член 9 от Директивата, са достъпни само в Гърция.

2.6. ДИРЕКТИВА (ЕС) 2016/800 НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА ОТ 11 МАЙ 2016 ГОДИНА ОТНОСНО ПРОЦЕСУАЛНИТЕ ГАРАНЦИИ ЗА ДЕЦАТА, КОИТО СА ЗАПОДОЗРЕНИ ИЛИ ОБВИНЯЕМИ В РАМКИТЕ НА НАКАЗАТЕЛНОТО ПРОИЗВОДСТВО

2.6.1 ТРАНСПОНИРАНЕ

Държавите-членки трябва да приведат националното си законодателство в съответствие с Директива 2016/800/ЕС до 11 юни 2019 г.

2.6.2 ВЪЗНИКВАНЕ НА НАКАЗАТЕЛНА ОТГОВОРНОСТ

Според проведеното проучване, възрастта, при която възниква на наказателна отговорност е 14 години в Австрия, България и Унгария и 18 години в Гърция.

2.6.3 ПРАВО НА ИНФОРМАЦИЯ

Обвинените непълнолетни, получават информация за техните права, общото протичане на наказателното производство, правото да бъдат подпомогани от адвокат и правото на правна помощ във всички четири държави-членки. Освен това информацията за ограничаване на задържането и приложението на алтернативни мерки, включително правото на периодичен преглед на задържането, се предоставя на обвинените непълнолетни в Австрия, България и Гърция. Нито една от четирите държави не предоставя информация относно специфичното отношение към деца, обвинени в престъпление, по време на задържането.

2.6.4 ПРАВО НА ДОСТЪП ДО АДВОКАТ

Правото на достъп до адвокат в съответствие с Директива 2013/48/ЕС се гарантира във всичките четири страни, както и правото да се упражнява ефективно право на защита. По подобен начин се гарантира, че децата имат право да се срещат и общуват със своя адвокат насаме, включително преди разпит. Освен това, съдействието на адвокат при провеждането на разпознаване, очна ставка и възстановка на местопрестъплението е осигурено във всичките четири страни.

2.6.6 МЕДИЦИНСКИ ПРЕГЛЕД

В случай на задържане и четирите държави посочват, че децата имат право на медицински преглед. Такъв медицински преглед се извършва от квалифициран персонал в Австрия Гърция. В Унгария няма такава уредба, но резултатите от медицинския преглед се вземат предвид при провеждането на следствени действия или събиране на доказателства, или когато се предприемат или предвиждат мерки спрямо детето. В България здравното състояние на обвинения в престъпление се взема предвид при определяне на ограничителни мерки и се издава медицинският документ от преглеждащия лекар. Копие от медицинския документ се предоставя на задържания или на упълномощения му адвокат.

2.6.7 ЗАДЪРЖАНЕ

Задържането на деца на всеки етап от производството е сведено до възможно най-кратък срок в Австрия, Гърция и Унгария. Като цяло, задържането се приема като крайна мярка и се основава на мотивирано решение във всички четири държави. Освен това се осигурява периодичен преглед на задържането от Съда. В случай на задържане, и четирите държави посочват, че децата са винаги настанени отделно от възрастните. Възможно е обаче задържането на деца заедно с млади хора във всичките четири страни. В случай на полицейско задържане не може да се гарантира, че децата са настанени отделно от възрастните в Австрия и Гърция.

В България задържаните деца се настаняват отделно от задържаните възрастни и в специални помещения. В Унгария, съгласно член 427, параграф 1 от Наказателния кодекс, се прилагат правилата за задържане по отношение на ареста на деца. Съгласно член 391, параграф 2 от Унгарския наказателен кодекс, децата в ареста се отделят от възрастните в местата за лишаване от свобода. Задържането се извършва в полицейски затвор съгласно член 427, параграф 2 от Унгарския наказателен кодекс. Докато децата се държат отделно от възрастните в полицейските арести в Гърция, се съобщават случаи, при които деца и възрастни се държат заедно поради липса на място. В България децата се задържат в поправителни домове, предимно за целите на превъзпитание и за подготовката им за живот на свобода.

2.6.8 НАВРЕМЕННО И НАДЛЕЖНО РАЗГЛЕЖАНЕ

Що се отнася до прилагането на подходящи мерки, за да се гарантира, че наказателните производства, свързани с деца, се разглеждат навременно и надлежно (член 13, Директива 2016/800/ЕС), за Австрия няма налична информация. В България това е частично гарантирано. В Унгария наказателното производство се развива като спешно в случаите, в които участват обвинени деца, а срокът, в който разследващият орган трябва да приключи с разследването, е по-кратък, отколкото за случаите, свързани с пълнолетни. По отношение на член 14 и разпоредбата за гарантиране на неприкосновеност на личния живот на децата по време на наказателно производство, установени стандарти има в Австрия, България и Унгария. В Гърция има ограничена защита по отношение на личния живот на децата според оценките на анкетираните.

2.6.9 ПРИСЪСТВИЕ НА НОСИТЕЛЯ НА РОДИТЕЛСКА ОТГОВОРНОСТ

Правото на детето да бъде придружено от носителя на родителска отговорност по време на съдебни заседания е гарантирано в Австрия, България и Унгария. По отношение на правото на детето да определи друг подходящ възрастен, в разглежданите държави-членки липсва уредба.

2.6.10 ПРАВО НА ПРИСЪСТВИЕ И УЧАСТИЕ В СЪДЕБНИЯ ПРОЦЕС

Член 16, който предвижда правото на децата да се явяват лично и да участват в процеса, се гарантира от всички четири страни. Досега, обаче, четирите държави не са предприели конкретни мерки относно ефективното участие на децата, включително възможността да бъдат изслушани и да изразят своето мнение, тъй като се прилагат общите правила.

2.6.11 АЛТЕРНАТИВНИ МЕРКИ

Относно прилагането на алтернативни мерки на задържане в случай на обвинени в престъпление деца, интервюираните споменават, че такива мерки съществуват, например настаняване на деца в заведения със специализиран персонал или домашен арест (със задължение за докладване към полицията). В този контекст си струва да се подчертае австрийската практика на т.нар. „социална конференция“, която включва всички заинтересувани страни и е ориентирана към социалната реинтеграция на децата и избягването на задържане.

2.6.12 АУДИО-ВИЗУАЛНО ЗАПИСВАНЕ

Аудио-визуалните записи на разпити в съответствие с член 9 от Директивата са уредени само в Унгария. Във всички четири страни са осигурени други процедури за протоколиране. Освен това, според интервюираните от Австрия, Унгария и Гърция аудио-визуалните записи на разпити на деца са установени като практика, но не са предписани от закона (с изключение на децата на възраст под 14 години в Унгария). Нещо повече, практическите предизвикателства, отчетени от интервюирани от България и Унгария, се отнасят до технически и пространствени затруднения на правоприлагащите органи. В Гърция несъгласуваното прилагане на практиката се отбелязва като предизвикателство.

2.6.13 ОБУЧЕНИЯ

В Унгария не съществуват систематични програми за обучение на полицейски служители или служители на местата за задържане, по отношение на специфични методи за работа с деца, обвинени в престъпление. Докато в Гърция няма задължителни програми за обучение, някои стъпки са предприети чрез организиране на образователни семинари за тази цел. В България полицейските служители получават специфично обучение, за да могат да работят с деца, обвинени в престъпление. В Австрия са установени обещаващи практики по отношение на такива мерки. Според австрийските констатации, съдиите и прокурорите, на които са възложени случаи с непълнолетните, трябва да имат необходимото педагогическо разбиране, както и специфични знания в областта на (детската) психология и социалните дейности. По подобен начин в Унгария има програми за обучение, предназначени за съдии, които са назначени да разглеждат дела, свързани с деца, обвинени в престъпление. Няма обаче публични данни относно обученията на прокурорите. В Гърция подобни мерки са ограничени, а в България има програми за доброволно обучение, но не и на държавно ниво.

По отношение на програмите за обучение на адвокати, в България има проектозакон, който включва възможност за преминаване на обучение за правата на детето и правилата за работа с деца. В Австрия и Гърция няма подходящи мерки за насърчаване на предоставянето на специфични програми за обучение на адвокати, които се занимават с наказателни производства, свързани с деца. В момента в Унгария няма програми за обучение, но задължително обучение за адвокати ще бъде въведено през 2020 г. Независимо от това, не е ясно дали това ще засегне наказателното производство, включващо деца, обвинени в престъпление. Освен това в България има още един законопроект, който предвижда всички съдии, прокурори и следствени органи да преминат обучение за правата на детето и правилата за работа с деца. Стандартите за специализация се приемат от Висшия съдебен съвет съвместно с Министерството на правосъдието, Министерството на вътрешните работи и Председателя на Държавната агенция за закрила на детето.

2.6.14 РАЗХОДИ

В Австрия и България държавата поема разходите за медицинския преглед по член 22 от Директива 2016/800/ЕС, независимо от резултата от производството. В Унгария важат общите правила и отговорността за разходите зависи от резултата от наказателното производство. В Гърция член 22 не се прилага и няма информация какви правила се прилагат за разходите в случаите, изброени в Директивата.

2.6.15 ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

Въпросите, които обикновено възникват по отношение на процесуалните права на деца, които са обвинени в престъпление, са много и в някои случаи са общи за всички разглеждани страни. Честият проблем, който е идентифициран, е трудността на децата, обвинени в престъпление, да разберат процедурата, която се следва в случай на извършване на престъпление или по отношение на престъпния характер на деяние, което води до задържане. Друг често срещан проблем е липсата на програми за обучение на практикуващите наказателно право, които ежедневно се занимават с дела, свързани с деца, обвинени в извършване на престъпление. Интервюираните експерти от всички четири страни коментират, че властите имат за цел да постигнат специализирани начини и процедури за справяне с наказателни дела, в които участват непълнолетни обвинени. В тази връзка могат да бъдат идентифицирани практически предизвикателства, особено в Гърция и Унгария, например задържането на деца в места за възрастни, поради липса на пространство и специфични помещения, в които се настаняват само деца.

Раздел 3: ПРЕПОРЪКИ

Този раздел съдържа препоръки, приложими относно различните експерти, част от наказателното правораздаване относно въвеждането на идентифицираните добри практики. Препоръките са изброени според съответната група експерти, а именно полицейски служители, прокурори, съдии и адвокати и са разделени спрямо конкретния етап на наказателното производство.

3.1 ПОЛИЦИЯ

Въпреки че полицейските служители потенциално биха могли да бъдат жертва на престъпление или да участват като свидетели в рамките на наказателното производство, следващите препоръки се съсредоточават върху досъдебното производство, по-специално върху първоначалната оценка на престъплението и разпита на обвинените. Информация, свързана със „съдебен процес“ и „мерки за защита“, също е включена в тази таблица. Обща препоръка, приложима към съдебната фаза и последващите процедури за защита, е полицейският служител и служителите от пенитенциарната система да не носят специални униформи или маски, освен ако не са абсолютно необходими при транспортирането на подсъдимите от ареста пред съда, тъй като това би натърнило презумпцията за невинност.

Досъдебно производство
- Полицейските служители трябва да настояват презумпцията за невинност да бъде спазвана при арестуването на обвинените лица. - Полицейските служители следва да предоставят на обвинените лица декларация за правата в момента на ареста. - Полицейските служители следва винаги да предоставят информация за процесуалните права по достъпен и разбираем начин. - В допълнение към декларацията за правата, полицаите трябва да предоставят на обвинените в престъпление и устна информация за техните права. - Полицейските служители трябва да отделят особено внимание на събирането на адекватни доказателства, които трябва да бъдат тълкувани и преведени правилно. - По време на първоначалната оценка и в случаите, когато обвинените не говорят официалния език на страната, полицейските служители следва да се опитат да общуват на общ език (например английски), докато не пристигне професионален преводач. - В случай на деца, обвинените в престъпления, полицейските служители трябва незабавно да информират прокурора и носителя на родителска отговорност. - Полицейските служители трябва да се въздържат от използване на мерки за физическо възпиране като белезници, освен ако това не е абсолютно необходимо. - Части от информация, предоставена от обвинените в престъпление, преди той / тя да бъде информиран за своите процесуални права, не могат да се използват дори неофициално. Такава информация не следва да се документира под каквато и да е форма, включително в полицейски протоколи за арест или други вътрешни документи. - Полицейските служители следва да вземат предвид психологическите характеристики на обвинените и предоставят незабавно съответна помощ, ако е необходимо. - Полицейските служители следва да не вземат мярка „задържане под стража“ спрямо обвинените в престъпление, освен ако не е необходимо. - Полицейските служители следва да се погрижат по-специално за лицата, които имат зрителни увреждания и са обвинени в извършване на престъпление, за предоставянето на разбираема информация относно техните права. - Илюстрирана версия на декларацията за правата трябва да е на разположение за неграмотни лица, обвинени в престъпление, или лица, обвинени в престъпление, с проблеми с четенето, за да ги улесни за по-добро разбиране на всички необходими права. - Списък на всички налични адвокати, които биха могли да бъдат назначени като защитници, следва да бъде достъпен във всяко полицейско управление. - Полицейските служители трябва да предоставят на обвинените в престъпление достъп до телефон и контакти на консулските власти. - Общуването на обвинените в престъпление с техните адвокати трябва да бъде улеснена, като трябва да им позволява да получават телефонни обаждания на

- номера на полицейското управление (тъй като използването на мобилни телефони е разрешено само за ограничени часове в някои юрисдикции).
- Да се проведе обучение за промена на организационната култура на полицията по отношение на използването на ограничителни мерки. Такова обучение трябва да е насочено към по-добро разбиране на връзката между презумпцията за невинност и използването на възпиращи мерки.
 - Следва да се приемат вътрешни разпоредби, които да предписват, че за определени уязвими групи от обвинените в престъпления (деца, възрастни хора, бременни жени) по подразбиране е не се прилага мярката „задържане“. Използването на мерки за физическо задържане по отношение на представители на тези групи трябва да бъде разрешено, само ако е абсолютно необходимо и неизбежно.
 - Полицейските служители винаги следва да се отнасят така (особено по време на разпит) с обвинените в престъпление, че те да се чувстват свободни да задават въпроси. В същото време полицейските служители трябва да предоставят на обвинените в престъпление ясни и разбираеми отговори.
 - Полицейските служители трябва да следят (напр. като задават определени въпроси) дали обвинените в престъпление разбират информацията, която им се предоставя.
 - Ако майчиният език на обвинените в престъпление е по-малко разпространен език и той / тя говори английски на елементарно ниво, полицейските служители не трябва да се опитват да убедят обвинените в престъпление да приеме английски превод.
 - Използването на средства за телекомуникация по време на етапа на първоначална оценка (преди официален разпит) да е обичайна практика, прилагана от полицейските служители.
 - При задържане на обвинените в престъпление трябва незабавно да им бъде позволено да информират трета страна (напр. чрез извършване на телефонно обаждане).
 - Когато на обвинените в престъпление се предоставя информация за обвинението срещу тях (факти и правна класификация), полицейските служители трябва да използват прост и лесно разбираем език.
 - Тъй като децата имат още по-големи затруднения в разбирането на процеса и правната терминология в сравнение с възрастните, полицейските служители следва да обясняват на език, подходящ за деца.
 - Въз основа на концепцията за щадящо правосъдие, полицейските служители следва да преминат специално обучение за разглеждане на случаи, свързани с обвинени деца.
 - Ако обвиненият в престъпление е дете, полицейските служители трябва да провеждат по-кратки разпити, които по съображения за неприкосновеност на личния да се провеждат след училище.
 - Тъй като обвинените в престъпление често не са достатъчно добре запознати с възможността да поискат правна помощ, въпреки факта, че са информирани за това, когато получават устни разяснения или декларацията за правата, полицейските служители трябва да положат допълнителни усилия, за да привлекат вниманието на обвинените в престъпление към този възможност. За целта трябва да се подготвят и предоставят от полицейските служители специални информационни материали.
 - Полицейските служители трябва да информират адекватно обвинените относно правото да назначат защитник по тяхно искане в случаите, когато защитата не е задължителна.
 - Полицейските служители трябва да провеждат разпити през редовното работно време, за да гарантират присъствието на адвокат.
 - Полицейските служители да не използват насилствено концепцията за заместващ защитник. Те следва да полагат усилия да достигнат до изборения от компетентната адвокатска колегия адвокат (например практиката е да се обаждат на защитника само веднъж на телефонния номер и ако не се свържат, да не се позвънява отново).
 - Полицейските служители трябва да провеждат разпити на обвинените в престъпление само в присъствието на техния защитник, освен ако защитникът не може да бъде намерен и има належаща необходимост от незабавен разпит.
 - Полицейските служители не задават въпроси на обвинените в престъпление дали са готови да отговорят на определени въпроси, ако обвинените в престъпление преди това е изразил желание да запази мълчание.

- Полицейските служители не трябва да оказват натиск върху обвинените в престъпление, когато предполагат, че в случай на самопризнание или поне съгласие да даде показания, разпитът ще бъде приключен по-рано или няма да се прилага предварително задържане или друга принудителна мярка.
- Полицейските служители да използват аудио-визуални записи на разпит, особено когато обвинените в престъпление са уязвими (деца, хора с увреждания, чужденци, които не говорят официалния местен език).
- Полицейските служители да информират обвинените лица, които не говорят официалния език, за последствията от отказ от правото на превод на документи във фазата на разследване и да протоколират това по начин, който надлежно гарантира, че отказът се основава на информирано решение.
- Полицейските служители следва да предоставят на обвинените в престъпление достатъчно време, за да се запознаят със съдържанието на декларацията за правата преди започването на разпита.
- Освен да се правят предупрежденията и да се дава декларацията на правата по начин, по който се изисква от буквата на закона, обвинените в престъпление (важи и за обвинени в престъпление, които са чужденци) да се снабдяват тези документи на прост и достъпен език.

3.2 ПРОКУРАТУРА

Следващият списък с препоръки се отнася до прокуратурата като водещ орган в наказателното разследване. Някои от изброените препоръки обаче се припокриват с тези за полицейските служители.

Досъдебно производство	Съдебно производство	Мерки за защита
• Прокуратурата да се въздържа от предварително задържане на обвинените в престъпление, освен ако задържането не е абсолютно необходимо. Този принцип да се спазва и при лица, които не са граждани на съответната държава-членка и бездомни лица, при които задържането се използва в прекалена степен. • Ако искането за задържане (или удължаването му) е подадено от прокурора до съда, на обвинените и на техните защитници да се предоставят заедно с материалите по делото, на които се основава предложението. • Материалите по делото да се предоставят по време и по начин, който дава възможност на защитата да се подготви,	• Прокуратурата следва да гарантира, че доказателства, получени в нарушаване на процесуалните права на обвинените, не се представят пред съда. • Да се избягват изявленията в медиите относно вината на обвинените по време на текущо наказателно производство или други обстоятелства, които могат да изместят общественото мнение към считане на лицата за виновни, тъй като това би нарушило правото на справедлив процес и съответстващата го презумпция за невиновност. • Прокурорите не трябва да питат дали обвинените лица са готови да отговорят на определени въпроси, ако те	• Изпълнявайки задълженията си по съблюдаване законността на разследването, прокурорите да поставят допълнителен акцент върху спазването на процесуалните гаранции, предписани от директивите. Те трябва да задължават полицейските служители да повтарят процесуални действия (например

най-малко един час преди да започне съдебното заседание за разглеждане на мярката „задържане под стража“ (както законът предвижда), не непосредствено преди съдебното заседание или в началото на съдебното заседание. Тъй като предписаният един час може да бъде недостатъчен за подготовката на защитата, трябва да се положат усилия за предоставяне на материалите по делото на защитата възможно най-рано преди изслушването. • Прокурорът гарантира, че психологическото и физическото здраве и благосъстояние на децата се защитават чрез прилагане на експертна помощ. • Прокурорът да гарантира, че уведомяването на трето лице или на консулски органи се извършва без неоправдано забавяне. • Прокурорът осигурява участието на психолози или педагози по време на разпита на деца, обвинени в престъпления.	преди това са изразили намерението си да мълчат. • Прокурорите не следва да оказват натиск върху обвинените, когато предполагат, че в случай на самопризнание или поне съгласие да дадат показания, разпитът ще приключи по-рано или няма да се прилага предварително задържане или друга принудителна мярка. • Прокурорите трябва да използват аудио-визуален запис на разпит по-често, особено когато обвинените в престъпление са уязвими (деца, хора с увреждания, чужденци, които не говорят официалния местен език). • Дори ако майчиният език на обвинените в престъпление е по-малко разпространен и той / тя говори английски на елементарно ниво, прокурорите не следва да се опитват да убедят обвинените в престъпление да приемат преводач на английски език. • Използването на аудио-визуален запис е възможно решение за оценка на качеството на превода. Следователно, той трябва да се прилага всеки път, когато се изисква превод. • Информацията, предоставена преди лицето да бъде информирано за процесуалните права, дори	разпит), когато са нарушени законови изисквания.
---	--	---

	неформално да не може да се използва от прокуратурата. • Фактът, че децата са различни от възрастните, трябва да бъде признаван и взиман под внимание от прокуратурата. Прокуратурата следва да гарантира, че понятието щадящо правосъдие се прилага в делата, в които участват деца, обвинени в престъпление, не само за деца, които са свидетели или пострадали. • Ако прокурорът счете, че работата на назначения защитник е недостатъчна и неефективна, той / тя следва да предприеме необходимите стъпки за назначаването на нов защитник.	
--	---	--

3.3 СЪД

Следните препоръки са насочени към съдии, които в качеството си на обективни лица, вземащи решения в наказателното производство, винаги трябва да прилагат надлежна проверка за гарантиране на правото на справедлив процес.

Досъдебно производство	Съдебно производство	Мерки за защита
• Съдиите винаги трябва да настояват зачитането на презумпцията за невиновност да бъде спазено. • Съдиите трябва да обръщат особено внимание на психологическите характеристики на обвинените в престъпление и да назначат съответна помощ, ако е необходимо. • Съдът да се въздържа от постановяване на предварително задържане на	• Съдът трябва да предоставя информация за процесуалните права по напълно достъпен и разбираем начин. • Съдиите следва да имат отговорността да създават и поддържат среда, в която обвинените в престъпление смеят да задават въпроси, свързани с техните права и на техните въпроси се отговаря адекватно. • Съдиите не трябва да питат дали обвинените в	• Съдиите следва да носят по-голяма отговорност за изключване на всички доказателства, придобити в нарушение на процесуалните гаранции, определени от Директивите.

обвинените в престъпление, освен ако не го сметнат за необходимо. Този принцип се спазва и в случаите на чужди граждани и бездомници, в случаите на които прекалената употреба на предварителното задържане е особено голяма. • Съдиите, запознати от материалите по делото, че е необходим преводач, трябва предварително да назначат такъв, така че последният да може да присъства на процеса. • Ако предложението за задържане (или удължаването му) е подадено от прокурора до съда, на обвинените в престъпление и защитника да се предоставят тези искания заедно с материалите по делото. • Материалите по делото да се предоставят на време и по начин, които дават възможност на защитата да се подготви, но най-малко един час преди да започне съдебното заседание по досъдебното задържане (както законът предвижда), не непосредствено преди съдебното заседание или в началото на съдебното заседание. • Ако съдията разбере, че материалите са били представени на защитата в момент, който не позволява подходяща подготовка, той / тя трябва да отложи съдебното	престъпление са готови да отговорят на определени въпроси, ако обвинените в престъпление преди това са изразили намерение да мълчат. • Информацията, предоставена от обвинения в престъпление преди той / тя да бъде информиран за процесуалните си права, дори неформално, следва да не се използва от съда. • Освен или вместо да дават предупрежденията или декларацията за правата по начин, по който се възпроизвежда буквата на закона, съдът да предоставя предупреждения и инструкции относно процесуалните права на прост и достъпен за обвинените в престъпление език. • Когато обвинените в престъпление са информирани за обвинението (факти и правна квалификация), правната квалификация да се обяснява на прост език. • Тъй като децата имат още по-големи затруднения в разбирането на процеса и правната терминология в сравнение с възрастните, е от съществено значение съдиите да обясняват процедурата и правата на прост и достъпен език. Съдът трябва да взимат предвид факта, че децата се различават от възрастните и	
--	--	--

заседание или да откаже да изпълни искането на прокуратурата. Ако задържането на деца, обвинени в престъпление в пенитенциарна институция не е абсолютно необходимо, съдът следва да се въздържа от решение за настаняване в такава институция.	трябва да гарантират, че концепцията за щадящо правосъдие се прилага за децата, обвинени в престъпление, а не само за децата, които са свидетели или пострадали. Ако обвинените в престъпление са деца, за да бъде запазена неприкосновеността на личния им, разпити да бъдат насрочвани следобед (след училище). - Когато наказателното производство се преобразува в административно-наказателно, а разходите за съдебна експертиза са високи, както и в случаите, когато психичното състояние на подсъдимото лице следва да се обследва, разходите за експертизата да се постановят за плащане от държавата по съображения за справедливост. - Ако съдията прецени, че защитата на назначения защитник е недостатъчна и неефективна, той / тя да предприеме необходимите стъпки за назначаването на нов защитник.	
--	--	--

3.4 АДВОКАТУРА

Следните препоръки са насочени към адвокати, които представляват обвинените в престъпление лица в рамките на наказателното производство.

Досъдебно производство	Съдебно производство	Мерки за защита
Тъй като опитът показва, че обвинените в престъпление не разбират напълно съдържанието и естеството на	Защитниците да се възползват от възможността да бъдат упълномощено лице за връчването на документи по	Защитниците трябва да търсят съдебен контрол по-често в

процесуалните права, защитниците имат допълнителна отговорност да предоставят информация и да обясняват подробно процесуалните права на обвинените в престъпление по напълно разбираем начин. • Дори ако майчиният език на обвинените в престъпление е по-малко разпространен и той / тя говори английски на елементарно ниво, полицейските служители често се опитват да убедят обвинените в престъпление да приеме английски преводач. Защитникът не трябва да допуска това. • Защитникът трябва да гарантира присъствието на официално назначен преводач при разпит.	делото, така че обвинените в престъпление да могат законно да отсъстват от процеса. • Защитниците да спазват професионалната етика, присъстват на съдебните заседания и консултират с обвинените преди изслушването по всяко време, освен когато това не е невъзможно заради извънредни обстоятелства. • Тъй като децата имат още по-големи затруднения в разбирането на процеса и правната терминология в сравнение с възрастните, от съществено значение е защитникът да обясни процеса и правата на прост и достъпен език преди и по време на съдебното заседание. • Препоръчва се в района на компетентност на адвокатската колегия, адвокатите да развиват и да се присъединяват към компютърно базирана система за замяна едни на други. • Националните адвокатски колегии да разработят система, която да решава проблеми с почивни дни, официални празници или ангажименти през нощта и предлага избор на повече защитници.	случаите на ненужна употреба на физически ограничения, особено с белезници. • Ако властите са отказали достъп до материалите по делото, защитниците да използват процедурата за подаване на жалби. • Защитникът да използва всички налични средства за защита в случаите, когато властите са нарушили процесуалните гаранции, предписани от директивите, дори ако това може да не окаже значително влияние върху делото в краткосрочен план, тъй като последователните и съгласувани усилия на адвокатите могат да изминат дълъг път в промяната на практиките и
---	---	--

		общите нагласи на властите.
--	--	--------------------------------

И четирите държави-членки, участващи в проекта FAIR, предоставят обширни данни и информация за транспонирането на директивите в техните национални законодателства. Въз основа на подробен анализ на предоставените данни е направено заключение, че уредбата в Австрия, България, Гърция и Унгария до голяма степен съответстват на разпоредбите на разглежданите директиви. Въпреки че те не са транспонирани в цялост към момента на провеждане на изследването, основните принципи са закрепени в правните системи на четирите държави и процесуалните права на обвинените лица обикновено се зачитат. Правните и практически предизвикателства обаче продължават, тъй като някои от правата, предвидени в директивите или не са въведени в националното законодателство, или местните практики на властите не съответстват на разпоредбите на директивите.

Например, що се отнася до правната рамка в България и Унгария, обвинените в престъпление не са достатъчно информирани за възможността да оспорят решението на съда и правото на нов процес или друго правно средство за защита. В Унгария не е гарантирано правото на обвинените лица да оспорят решение, като констатира, че нямат нужда от тълкуване или да се оплачат от качеството предоставения им превод.

В Австрия има дискусии по отношение на необходимостта от реформа на настоящата система за правна помощ по отношение на навременния достъп до адвокат и осигуряването на качество във връзка със съществуващата система на възнаграждения. Освен това, въпреки възможността адвокатите да присъстват по време на разпит, на тях не им е позволено да участват активно в него, тъй като могат да задават само въпроси, свързани с тематични блокове.

В Гърция например не е гарантирано, че издирваните лица имат право на правна помощ при арест по силата на европейска заповед за арест, докато не бъдат предадени или докато решението, което отказва лицето да бъде предадено не стане окончателно.

От друга страна, някои права не се спазват напълно на практика, макар и да са залегнали в закона. Например, що се отнася до необходимостта от мерки за избягване на публични изявления за вина, направени от публичните органи, преди да бъде постановено окончателно решение на съда, констатациите от България очертават, че превантивните мерки и средствата за защита в случай на нарушение са неефективни на практика. Освен това, по отношение на осигуряването на качество на услугите за устен и писмен превод, мерките, предприети в Австрия и Унгария, не се считат за достатъчни.

В първия случай, когато правата не са предвидени и защитени от националното законодателство, се предлага изменение на националното законодателство, за да се гарантира спазването на директивите и възможно най-високата защита на правото на справедлив процес. Във втория случай, когато правата не се спазват на практика, се препоръчва обвинените лица, чиито права са нарушени, да внесат въпроса пред Съда на Европейския съюз и да започнат процедура за нарушение срещу държавата.

Що се отнася до приемането на идентифицирани добри практики, настоящият наръчник предоставя конкретни препоръки за избрани групи от практикуващи в областта на наказателно правосъдие.

Например, препоръчва се провеждането на обучения за полицейски служители, за да се промени организационната култура на полицията по отношение на използването на ограничителни мерки през всички етапи на наказателното производство. Такива програми за обучение трябва да са насочени към създаване на по-добро разбиране на връзката между презумпцията за невиновност и използването на ограничителни мерки.

Освен това, по отношение на досъдебното производство, се препоръчва полицейските служители да се въздържат от оказване натиск върху обвинените в престъпление, като предлагат, че в случай на самопризнание или съгласие да се дадат показания, разпитът ще приключи по-рано или пък че няма да се наложи налагането на мярката „задържане“, или ще бъде приложена друга принудителна мярка.

За прокуратурата се препоръчва да се избягват изявленията в медиите относно вината на обвинените в престъпление по време на текущо наказателно производство или други обстоятелства, които могат да повлияят на общественото мнение, тъй като това би нарушило правото на справедлив процес и свързаната с него презумпция за невиновност. Освен това, в качеството си на контролиращи законосъобразността на разследването, прокурорите следва да поставят допълнителен акцент върху спазването на процесуалните гаранции, предписани от директивите, и следователно трябва да задължават полицейските служители да повторят процесуални действия, като разпит, когато са нарушени законовите изисквания.

Пример за препоръка за съда е свързан с прилагането на щадящо правосъдие и избягването на задържане на деца, които са обвинени в престъпление, ако не е абсолютно необходимо.

За защитниците се препоръчва да се използват всички налични средства за защита в случаи, в които властите са нарушили процесуалните гаранции, предписани от директивите, дори ако това може да не окаже

значително влияние върху реалния случай в краткосрочен план, тъй като последователните и съгласувани усилия на адвокатите могат да изминат дългия път в промяната на практиките и общите нагласи.

Обща препоръка за избраните практикуващи групи, която трябва да бъде приета по време на всички етапи на процеса, се отнася до внедряването на технологични инструменти и прилагането на лесен за разбиране език относно уведомяването на обвинените в престъпления за техните права, както и общото задължение на органа да предоставя навременен достъп до информация за правото им на справедлив процес.

В крайна сметка Наръчникът за добри практики на FAIR се стреми да вдъхнови обмена между страните партньори, да прехвърли знания относно процесуалните гаранции за обвинените в престъпления, заложи в Директивите, и да отговори на необходимостта от подобряване на познанията на практикуващите наказателно правосъдие по отношение на новите европейски стандарти.

